



Precenjevanje svojih sil.

Ni večje ironije, kakor je ta, da govoré dandanes o samostalnosti malih narodov tam, kjer živé poslednji sredi velikih narodov in poleg njih. Mali narodi bi mogli dandanes živeti poprečno samostalno svoje življenje jedino na primerno velikih otokih, sredi velikega oceana ali tihega morja, drugod pa vsaj v civilizovanem svetu ne!

V Evropi nam daje zgled o približno taki samostalnosti Islandija. Dasi niso Islandci politiški do cela nezavisni, vendar so takó oddaljeni od vpliva velikih in v obče od drugih narodov, da se morejo razvijati svobodno, in jim krči to svobodo jedino omejena lastna moč, omejena zaradi skromnih gmotnih pomočkov in tehniških sil. Kljubu skopi naravi svoje zemlje razvijajo se duševno in kulturno jako ugodno, ker porabijo in morejo porabiti plode svojega truda in npora neposredno in pozitivno za svoje fizične in duševne potrebe. Geografsko položeno samo je tako, da jih varuje pred tujimi silami, in da jim ni treba vzdrževati vojnih sil v obrambo na zunaj.

Drugi evropski mali narodi pa niso v takih zemljepisnih in politiških, vsaj relativno ugodnih razmerah in odnošajih, in zato tudi ni poštovati zaresno njih samostalnosti, bodisi da si jo prisvajajo dejanski ali pa zajedno tudi formalno.

Dandanes je možno odkrito in zaresno govoriti o samostalnosti narodov le tedaj, ako njih skupno naseljenje šteje vsaj ali najmanj trideset milijonov duš. Jedino tolikoštevilen narod ima v sebi uslovja za lastno brambo na zunaj in za samostalen kulturni razvoj na znotraj. Tako zvane samostalne skupine, ki se ponašajo s formalno in politiško samostalnostjo, katere pa štejejo morda 20, 10, 5 milijonov ali celó manj naseljenja, so samo navidezno samostalne, v resnici pa so zavisne od večih sosednjih držav in v teh državah združenih narodov. V gmotnem ali nacionalno-ekonomiškem pogledu pa so pri sedanjem razvoju svetovnega gospodarstva in pristranski razvitih glavnih

gospodarstvenih strok zavisni celó večí ali številniši narodi od drugih narodov in njih gospodarstvenega kapitala. Kar se pa dostaje politiške nezavisnosti, je ta takó redka in šibka, da se celó največje države, torej tudi najmočnejši narodi vežejo ali družijo za različne namere in potrebe.

Smešno in britka ironija je po takem soglašati s temi, ki natvezujejo malim slovanskim narodom, specijalno balkanskim, nekako politiško „samostalnost“. Ta izraz so našli nacionalni nasprotniki slovanski, da bi slepili nezrele slovanske narode, katerim prijetno doni na ušesa glas o samostalnosti. No, zaostelim, poltisočletja tlačnim narodičem še ni zameriti, ako jih zavede sirensko petje o samostalnosti, in ako delajo v lastno pogubo in tujstvu na dobiček v smislu tega toliko vabljivega in mamljivega opevanja samostalnosti balkanskih narodnostij. Hujše je med Slovani dejstvo, da celó razvitiši njih oddelki, n. pr. v Avstro-Ogerski, porabljajo vse svoje moči v to, da bi dosegli, se ve da, v mejah cesarstva neko relativno politiško samostalnost.

To stremljenje samo po sebi še ne bi bilo toliko napačno, ko bi imeli mali slovanski narodi Avstro-Ogerske pravi cilj te relativne samostalnosti zaresno pred očmi, in bi zaradi tega cilja porabljali tudi primerne pomočke. Ali tega ne vidimo pri njih stremljenju, in to je pogubno.

Fundamentalna napaka je v tem, da naglašajo tu pa tam zastopniki raznih slovanskih narodov pred vsem samopomoč, češ, da si jeden in isti mali slovanski narod more pomagati sam, in kar je najhujše, tudi vzdržati se sam, z lastno močjo. Tako povdarjanje prihaja od napačnega nazora in mnenja, kakor da bi mogel kak slovanski narod Avstro-Ogerske, in naj si bode tudi najštevilniši ali celó najmočnejši, sam od sebe vsestranski razvijati se, sosebno odtelet, od kar bi prispel do zaželene večje politiške samostalnosti.

Ta nazor je popolnoma napačen, naj si prihaja od češke ali pa kake druge strani, in je toliko pogubniši,

kolikor manjši je kak slovanski narod v mejah naše monarhije.

Noben slovanski narod Avstro-Ogerske nima zadostnih sil in uslovij, da bi tudi po doseženi relativni samostalnosti mogel kulturno razvijati se v tolikih merah, kakoršne so neizogibno potrebne za obstanek in tekmo vanje sredi drugih večih, mogočnejših kulturnih narodov. Kulturni razvoj bodi si gospodarstva, bodi si znanstva in literature, bodi si umetnosti zahteva uslovij in sil, s kakoršnjimi more razpolagati jedino tak narod, kateri, kakor smo rekli, šteje vsaj 30 milijonov svojega istorodnega naseljenja. Drugače podleže ali uže od začetka ali pa pozneje močnejšim silam in vplivom večih narodov. Tega ob tej priliki ne bomo dokazovali, dovolj je, da pogledajo avstro-ogerski Slovani na dosedanja razvoj lastnega gospodarstva, lastne književnosti in umetnosti, in, če mislijo, da bode po podeljeni jim večji politiški samostalnosti ugodnejše, naj se ozrejo po malih „samostalnih“ državah, katere uživajo ne le popolno formalno politiško samostalnost, ampak celó nevtraliteto na zunaj, in se ponašajo s slavno politiško prošlostjo vsaj novega veka, če ne tudi srednjega. Te samostalne, tu mišljene države, ki štejejo celó po 10 in več milijonov istorodnega naseljenja, so v očitni zavisnosti od kultur sosednjih velikih narodov, in je le vprašanje časa, kedaj da jim večje države pogoltnejo ali uničijo tudi sedanja vsaj navidezno in formalno politiško samostalnost.

* * *

Na dejstva oprta resnica, da morejo dandanes v Evropi obstajati in za primerno medsebojno tekmo vanje razvijati se le taki narodi, ki dosežajo po najmanj 30 milijonov naseljenja, ta resnica kaže poti, po katerih je voditi glavna stremljenja malim slovanskim narodom. Ta resnica dokazuje, da razun ruskega nima noben slovanski narod dandanes samozadostnih uslovij za svoj obstanek in potrebni kulturni razvoj. Niti Poljaki, ko bi jim vele-vlasti pripomogle do novega združenja v jedno nezavisno politiško celoto, bi ne bili krepki dovolj, da bi dejanski ostali nezavisni od sedanjih držav in drugih kultur. Kar pa velja za Poljake kot narod, ki je za ruskim še vedno najštevilniši med Slovani, ostaje resnično toliko bolj za ostale manjše slovanske narode. Vsaka ideja teh malih narodov, ki bi imela jedino cilj politiške nezavisnosti kot svoj ideal pred očmi, je sanjam podobna, je kvarljiva, in jo je torej kot pogubno zavriniti.

Po takem je pa tudi z jedne strani velika kratkovidnost, z druge strani pa največa perfidija v tem, da se slikajo mali slovanski narodi kot opasni specijalno Avstro-Ogerski, ako hrepené po relativni samostalnosti v mejah te vele-vlasti. Židovstvo po svojih novinah ovaja male slovanske narode s strašilom Velike Hrvatske, Ve-like Češke in celó Velike Slovenije, češ, da stremljenja k takim ciljem bi izpodkopavala tla državi. Taka strašila so iznašli jedino uničevalci slovanskih narodnostij,

ti, kateri bi Avstro-Ogersko radi germanizovali rajši uže danes nego jutri, in torej spravili v največo opasnost tudi njen obstanek.

Mali slovanski narodi, naj bi postali še toliko nezavisni v mejah Avstro-Ogerske, ne morejo poslednji biti nikdar nevarni, in še ko bi bili državniki te vele-vlasti zares toliko modri, da bi te narode v njenih mejah združili v relativno nezavisno politiško ali pa v jedno kulturno skupino, še tedaj bi ta jednota ne imela uslovij za politiško nezavisnost in neizogibno kulturno tekmo vanje; ta jednota bi potrebovala še vedno zaščite skupne celote cesarstva na zunaj, in ostala bi ona še vedno lojalna in ravno v takem položaju najzvestejša opora države in dinastije, ker bi bila vsled večje svobode za kulturno razvijanje zadovoljna.

Z jedne strani po takem vidimo, da mali slovanski narodi, tudi ko bi jim dali kot kulturni jednoti več svobode, bi ne imeli dovolj uslovij za vsestransko kulturno razvijanje in mednarodno tekmo vanje; z druge strani pa uničevalci teh narodov strašijo celó pred večjo samoupravo jednega in istega teh narodov; iz teh dveh dejstev sledi, da noben slovanski narod naše države, ako v resnici gleda na kar možno varno svojo bodočnost, ne sme svojih stremljenj urediti jedino v pogledu na svoje svojstvene razmere, ampak mu je poštovati vedno in vedno in na vsako glavno stran tudi ostale slovanske narode Avstro-Ogerske.

V politiskem pogledu je sedaj med avstro-ogerskimi Slovani dvoje glavnih stremljenj: jedno za izvršenjem zgodovinskih državnih prav, drugo za izvršenjem narodne enakopravnosti. Pri teh stremljenjih ni glavno to, katero je važnejše ali taktično primerniše, temveč je odločilno to, za katero stremljenje se odločijo vsi ali vsaj odločilna večina teh narodov. Složnost za skupno postopanje je odločilna, ker imajo borbo s složnimi nacionalnimi nasprotniki. A še potrebnija je složnost v ciljih, in ti cilji slovanskih narodov Avstro-Ogerske ne morejo biti taki, da bi jedni dosegli več svobode s pomočjo zgodovinskih prav, drugi pa z izvršitvijo jedino narodne enakopravnosti. Potem bi jedni teh narodov zaostali, in ti, ki bi bili na ugodnišem, bi vendar ne mogli razvijati sami od sebe vseh sil, ki so potrebne za tekmo vanje z večimi narodi. Glavno je to, da se slovanski narodi uredé takó, da bi postopali složno v stremljenju za jednimi in istimi cilji.

Napačna je dosedanja taktika, vsled katere težé jedni za izvršenjem zgodovinskih prav, drugi pa prezirajo ta prava in se omejujejo jedino na težanje za izvršenjem narodne enakopravnosti; tem in onim bi se bilo sporazumeti, da bi se odločili istočasno za to ali ono stremljenje.

Jednako napačno je, da jedni hočejo imeti narodno enakopravnost izvršeno takó, drugi pa drugače; da se jedni omejujejo n. pr. na uradne jezike na zunaj, v tem

ko hočejo drugi iste jezike imeti tudi na znotraj. Takisto napačno pa je, da jedni zahtevajo izvršenje narodne enakopravnosti potom deželnih zborov jedino zaradi tega, ker imajo stare, relativno ugodne deželne zakone na to stran, v tem ko se opirajo drugi jedino na sedanje državne osnovne zakone in torej, v pogledu na skupnost, smatrajo državni zbor primernim ali odločilnim zastopom za to izvršenje.

Zgodovinska državna prava služijo malim slovanskim narodom dandanes, ko odločuje moč v darvinistiškem smislu, bolj moralno, nego dejanski, bolj zaradi tega, ker se veči agresivni narodi sezivljajajo na analogna zgodovinska prava. Ni mnogo resnice v tem, da bi bili Madjari prekrojili naše cesarstvo na dve polovini jedino vsled zgodovinskih prav ali svoje neprestane marljivosti v težanju, ampak vsled ugodnih za nje dogodkov in zunanjih vplivov; lastna moč madjarska bi ne bila tu dosegla ničesar, ravno takó ne, kakor se je Čehom najbrže brezvspešno boriti za svoje državno pravo, dokler ne prenehajo vplivi, ki so zunaj Čehov, in ki zabranjujejo to izvršenje. Iz tega torej, da je slovanskim malim narodom računati na dejansko lastno moč, a da je ta moč prešibka, tudi če so složni, in še šibkeja, dokler se ne združijo za skupno in jednotno postopanje pri svojih odločilnih stremljenjih, iz teh dejstev sledi potreba, da si poiščejo kulturnih vezij, ki so zunaj politike, takih vezij, kakor vežejo druge večje narode.

Romanske narode veže skupna kulturna vez jednega in istega cerkvenega obreda in jednega in istega cerkvenega jezika; te kulturne vezi vsaj zapadni Slovani nimajo več, in na to stran so za jedno kulturno orožje na slabšem, nego romanski narodi. To kulturno sredstvo doslej pa zapadni Slovani popolnoma prezirajo in mnogo premalo uvažujejo kulturni pomen prednosti, ki jo imajo romanski narodi v latinskem cerkvenem jeziku in rimskem cerkvenem obredu. V tem zajedno razodevajo voditelji zapadnih Slovanov svojo veliko nevednost o zakonih, po katerih se razvijajo narodi, in ta nevednost je največa v preziranju časa, ki je potreben za razvijanje in napredovanje narodov in sešebno narodnih množic na široko.

Romanski in germanski narodi so z večine velike posamične skupine, katere imajo v zemljah in v številu naseljenja uslovja za svoj obstoj in kulturni razvoj; te skupine imajo svoje literaturne jezike, podredivši si razna pisana in nepisana narečja. Ti literaturni jeziki velikih kulturnih skupin omogočujejo vsestranski duševni razvoj ter predstavljajo največe, rekli bi, duševno ekonomsko sredstvo, da se po najkrajših in najcenejih potih jedno in isto duševno blago kar možno naglo razširja in utrjuje med konsumenti v ožih izobraženih krogih in širših narodnih masah. Med malimi slovanskimi narodi pa vsled nedostatka skupnega literaturnega jezika vlada največa potrata in izguba duševnih sil, ko zahte-

vajo pojedini literaturni jeziki največih žrtev od strani literarnih proizvodnikov in od strani uživalcev literarnega blaga. In da ti narodi vstrajajo pri literaturnem separatizmu tudi za više znanstvene potrebe, ko vendar kažejo na vsaki stopinji popolno onemoglost, prihaja od njih samoljubnosti, z druge strani pa od tega, da jih njih narodni nasprotniki podpirajo v literaturnem in specijalno v jezikovnem separatizmu.

Kakó daleč pa da so zavedli slovanski nasprotniki slovanske separatiste tudi v literaturi in v pogledu na jezik, razvidno je iz dejstev tudi naših dnij, ko si pačijo, n. pr. separatisti galiških Rusov azbuko in jezik z uvajanjem takó zvane fonetike, in ko se vstvarja v Bosni nesmisel „bosanskega jezika“, itd.

Vsa taka početja dovajajo k še večemu oslavljenju malih slovanskih narodov, in taka stremjenja ne služijo le najbolj slovanskim pokončevalcem, ampak so tudi dejanski diametralno nasprotna resnici o uslovjih obstanka in razvoja sedanjih civilizovanih in v evropski civilizaciji borečih se narodov in narodičev.

Nikjer se ne kaže precenjevanje svojih sil očitniše, nego pri literaturnih separatistiških stremljenjih malih slovanskih narodov, ki nočejo razločevati med potrebo literaturnih jezikov za domače potrebe, in skupnega literaturnega jezika za više kulturne ali specijalno znanstvene in strokovne potrebe raznih znanostij.

Gledé na literaturne in drugovrstne kulturne vezi bode treba drugega spoznanja med malimi slovanskimi narodi, in to spoznanje bi ugodno vplivalo na te narode tudi pri sedanjih in še nadaljnjih slabih političkih razmerah. Velikim narodom je pri političkih borbah ideal in cilj političko združenje v jedno in isto glavno celoto; taki narodi se tudi ne varajo gledé na uslovja za svojo varno bodočnost; kajti v taki politički jednoti imajo sami iz sebe dovolj sil, da si varujejo nezavisnost na zunaj in svobodo za kulturno razvijanje na znotraj. Mali narodi pa pri najugodniši nezavisnosti na zunaj, pri največi formalni politički samostalnosti nimajo dovolj potrebnih uslovij na znotraj, da bi ob svojih močeh mogli razvijati se do najvišjih stopinj kulture, torej tudi zares tekmovati z drugimi večimi civilizovanimi sosedi.

Čas bi bil torej, da bi mali slovanski narodi spoznavali svoje moči, da bi teh sil ne precenjevali v pojedinosti, a da bi svoja stremjenja tudi uredili po tem spoznanju, torej da bi prenehali gojiti vedno le separatistiško politiko pri svojih stremljenjih za zgodovinskim državnim pravom, narodno enakopravnostjo in kulturnim razvijanjem, da bi pa zajedno začeli zaresno pošteti dosedanja nedostatek kulturnih vezij, kakoršne vežejo, utrjujejo in krepijo romanske in germanske narode in kulturne skupine. Od dosedanjega precenjevanja sil pojedinih slovanskih malih narodov imajo le njih narodni nasprotniki in uničevalci dobiček, in na to tudi delujejo ti nasprotniki. Od nasprotnikov se učimo!

Slovenski konservativci in pa nemški.

Med nemškimi konservativci, kakor je poročal zadnjič poseben dopis našega lista, vrši se preobrat, ki ne more ostati brez vpliva na slovanske konservativce, specijalno češke in slovenske. Ne morda med posvetnjaki ali na kakem shodu posvetnih ljudij, ampak na kat. shodu v Lincu, s svečeniki na čelu, sklenili so nemški konservativci ločiti se od dosedanjega glavnega nemškega glasila in torej tudi od zvez in taktike, katere so se zagovarjale v tem glasilu. Poslednje nemškim konservativcem ne ugaja več, ker je po svoje pokazalo pravičnost nasproti Slovanom, hočejo torej konservativne zaveznike poslednjih zapustiti ter rajši združiti se z nemškimi protestanti in židovskimi liberalnimi pristaši. Novo zvezo iščejo, ker se hočejo tudi formalno postaviti na nacijsko stališče, in to stališče je po volji ne samo preprostim nemškim svečnikom, temveč tudi škofom nemške narodnosti. Med poslednjimi in v obče med nemškim duhovenstvom se je zbrala uže toliko vsota za novi nemški nacijsko-konservativni dnevnik, da bode mogel poslednji pričetni izhajati ob bodočem novem letu.

Z našim poročevalcem vred o preobratu v nemškem konservativnem taboru morejo biti Slovenci v obče radovedni, kakó jo ukrenejo nasproti tej važni izpremambi dosednji slovenski zvesti zavezniki nemških konservativcev. Slovenski konservativci so slepo hodili in slepo posnemali vse, kar je bilo doslej glavno in važno med nemškimi konservativci in primerno specijalno za razmere nemške narodnosti v naši državi; slovenski njih zavezniki so vse, kar se je zdelo primerno za nemške dežele in nemško naseljenje, razglašali za veljavno, potrebno in celo nujno tudi za Slovence; ukrepi nemških konservativcev bili so za nje nekake dogmatične veljave, in brezozirno, brezuslovno zahtevali so, da naj se tem slepo posnetim ukrepom in razglasenjem takisto slepo uklanja ves slovenski narod, torej tudi takozvani liberalci te narodnosti. Obsojen je bil vsak svečenik in nesvečenik, ki ni takoj vzel za dogmat, kar so naznanjali ti apostoli slovenske krvi iz evangelija nemških konservativcev, in zahtevali so, da naj se narod teh trmoglavcev in nevernikov ogiblje doslovno takó, kakor oknuženih ljudij.*)

Nemškim konservativcem, kakor drugim nemškim strankam ugaja s e d a n j a deželna avtonomija; zagovarjajo jo vsled tega tudi slovenski konservativci in so zaradi tega opuščali v poslednji dobi celo povdaranje „Zedinjene Slovenije“, prezirali in celo pozitivno pobijali so pa nacijsko avtonomijo, pravo obliko za izvršenje narodne enakopravnosti. Ker nemški konser-

vativni stranki, kakor ostalim nemškim strankam ne ugaja izvršenje kakega zgodovinskega prava, molčali so o teh pravih tudi slovenski konservativci, in hrvatsko so celo pozitivno pobijali in zasmehovali, da ne govorimo o tem, da ga niti ne poznajo, kolikor se dostaje njegove obsežnosti in raztezosti tudi gledé na Slovence. Zato jim je tudi trn v peti novi slovensko-hrvatski klub v državnem zboru, ki se poteguje ne le za narodno enakopravnost, ampak tudi za hrvatsko zgodovinsko državno pravo.

Nemški konservativci se potegujejo pred vsem za versko šolo; to jim je glavno, ker vse drugo ali uživa nemška narodnost, ali pa oskrbujejo specijalno ostale nemške stranke, kakor n. pr. uzakonjenje nemškega kot državnega jezika in s tem tudi formalno razglasenje nemškega kot prvega naroda, nadrejenega ostalim narodom. Razume se samo po sebi, da tudi slovenskim konservativcem je morala biti točka o verski šoli kvintesenca vse njih politične modrosti, in ostali so nemi in slepi nasproti vsem drugim, še važnejšim in obsežnejšim težnjam, v katerih je vključena ne le verska šola, ampak so obsežena tudi uslovja za obstanek in razvoj slovenske narodnosti. Zaradi verske šole so obsojali vse sedanje slovensko učiteljstvo, osnovne šole in učiteljska ter zahtevali sosebno tudi na I. kat. shodu l. l. na to stran popolno preustrojenje, in bi bili, ko bi bilo zavisno le od njih, uničili kmalu celo pošteno našo šolsko družbo sv. Cirila in Metoda. Ti slepi posnemalci teženj nemškega konservatizma niso čisto nič poštevali razlike, ki je med Nemci in Slovenci v šolstvu celo pri sedanjih enakih šolskih zakonih; med Nemci je vendar liberalizem yes drugačen, nego na Slovenskem, in se tudi na osnovnih šolah in učiteljskih namešča protestantski in židovski učitelji, v tem ko ima slovenska osnovna šola prek in prek katoliške učitelje, vzgojene v ožračju, katero je vsekakor manj „okuženo“, da se izrazimo po slovarju naših konservativcev. „Verska šola“ je jedna najnesrečnejših točk, katere so si izposodili slovenski konservativci od nemških; ta jih je zavedla, da so jo zagazili in prišli s slovenskim narodnim programom v največje in za narod v resnici jako opasno nasprotje.

Ko se je zdelo potrebno nemškim konservativcem postopati v zvezi s Poljaki, zagovarjali so na vso moč slovenski konservativci politiko poljske frakcije, najnesrečnejše skupine med slovanskimi zastopniki tostranske polovine. S tem so se bratili s frakcijo, ki ni nič boljša nasproti gališkim Rusom, nego najhujše inorodne stranke nasproti slovanskim narodom, in so se postavili zajedno v zvezo s protislovansko politiko na zunaj in znotraj, torej na zunaj s tako politiko, katera ne more ugajati Svetemu stolu. Slovanski konservativci, ki s privilegovanimi „rimskimi katoliki“ na čelu, natvezujejo, kakor

*) Glej v tem mesecu izšedši II. zv. „Rimskega Katolika“ str. 252, kjer je citati: „Ogibaj se občejanja z liberalci kakor kuge“.

da bi zagovarjali težnje Vatikanske, zagovarjajo ravno take zveze zunanje in notranje, katere neposredno nasprotujejo tem težnjam. Tu se vidi, kam dovaja slepo posnemanje tega, kar velja za vse drugačne razmere nemških konservativcev.

Nemški konservativci so po svojem glavnem glasilu, v soglasju z ostalimi nemškimi strankami in vplivi zunanje in tuje politike, ovajali one zapadne Slované, kateri so se spominjali ali se zavedajo svojih zgodovinskih prav, s katerimi težé za povratom cirilometodijske cerkve; takoj so bili tudi slovenski konservativci pri tem uslužnem, no nikakor ne častnem opraviu; ovajali so slovenske in slovanske narodne liste bolj, nego nemško glavno konservativno ali pa židovska nemška, italijanska in madjarska psevdoliberalna glasila.

Nemška konservativna glasila niso nikdar črnili in ovajala protestantizma, kakor delajo slovenska konservativna glasila nasproti ne le grško-slovanskemu pravoslavlju, ampak celó nasproti obredu in cerkvenemu jeziku z Rimom združenih unijatov, ki imajo isti obred in jezik, kakor pravoslavni. No, ker ugaja tako ovajanje nemškim konservativcem, ki so tu v soglasju z nemškimi liberalci in nacijonalcí, potem s Poljaki, Madjari in Italijani, vršili so in vrše zvesto in nad vse goreče to protislovansko, protikrščansko in celó protikatoliško vlogo tudi slovenski konservativci.

Nedostajalo je še, da bi slovenski konservativci zagovarjali izrecno tudi nemško hegemonijo; no tega vsaj z besedo neposredno niso še storili, ker so bili nemški konservativci doslej toliko modri, da so molčali o tem prvenstvu ter so to vlogo prepuščali rajši ostalim nemškim strankam. Sedaj pa se vrši preobrat, pri katerem se ne bodo bali nemški konservativci več niti tega, da bi se tudi z besedo ne potegovali za prvenstvo nemške narodnosti.

Kakó jo po takem ukrepejo slovenski konservativci odslej? Nemški se postavijo na nacijonalno stališče, in sicer ne le kot brančca, ampak še celó kot agresivna stranka; ker jim ni več po godu zagovarjanje narodne enakopravnosti nasproti Slovanom, vstvarijo si novo glasilo in hočejo torej z ostalimi nemškimi strankami združeno postopati na to stran.

Ako bi bili slovenski konservativci dosledni in bi ne ostali pri posnemanju le tega, kar je koristilo le nemški konservativni stranki in s tem nemški narodnosti, toliko bolj pa škodilo slovenskemu narodu, morali bi sedaj postaviti se na analogno novo stališče, kakor nemški konservativci s svečeniki na čelu in namerjanim novim glasilom: bilo bi jim dosedanje glavno glasilo popustiti, uničiti ali pa izpremeniti ter združiti se s temi Slovenci, katerim so prideli priimke liberalnih. Postaviti bi se jim bilo v tej sedaj toliko perhoreskovani družbi na nacijonalno stališče in s pomočjo te zveze okrepiti se. Slovenskim konservativcem je ta vsiljujoča se

zadača celó laža, nego nemškim konservativcem, zajedno je tudi važnejša. Z izpremenjenim stališčem po analogiji nemških konservativcev se oni povrnejo k starim dobrim tradicijam, ko so nižji in višji svečeniki skupno z vsem narodom delovali za narodne interese, za narodni program. K temu jih naganja tudi dejstvo, da med slovenskimi „liberalci“ ali „naprednjaki“ ni ne protestantov, ne Židov, jednako ne „husitskih“ Mladóčehov ali „pravoslavnih“ Slovanov, katerih se bojé, kakor kažejo, bolj nego heretikov in Hebrejcev. Ta slovenska pregrešna družba vsekakor ni takó „kužno“ opasna, kakor družba, h kateri se ne bojé preskočiti nemški konservativci, in to s svečeniki na čelu in pri soglašenju in podpori nemških viših cerkvenih dostojanstvenikov.

Slovenska „liberalna“ družba tudi ni imela in nima namer, postopati agresivno nasproti drugim narodnostim; nemškim konservativcem pod vodstvom nižjih in višjih svečnikov pa ne beli glav niti znana agresivnost nemške nacijonalne in liberalne stranke, in so s tem v soglasju z nazori viših dostojanstvenikov drugih narodov, sosebeno madjarskega, kateri smatrajo dovoljenim in menda celó plemenitim delom širjenje madjarskega jezika in s tem tujčenje nemadjarskih, sosebeno slovanskih narodnostij.

Vrhu tega gre nemškim konservativcem najbolj za versko šolo, v tem ko nemška narodnost uživa povsod popolno narodno enakopravnost, dejanski tudi prvenstvo, v jezikovnem in še kakem drugem materijalno in socijalno važnem pogledu. Slovenskemu narodu pa gre za obstanek in za najpotrebniša uslovja razvoja; Slovencem ne gre le za versko šolo, katere nimajo ne protestantski, ne židovski, ne drugače pregrešni učitelji v rokah, ampak za narodnost v celoti, torej poleg verskih tudi za druga bistvena uslovja, brez katerih ne more vspevati ne verska šola, ne vera in v obče ne napredek narodov.

Nemškim strankam in sedaj tudi konservativni gre za hegemonijo nemške narodnosti; hočejo torej itak oslabiljene slovanske narodnosti še bolj oslabiliti, da ne rečemo, potujčiti; slovenskim strankam je pa ravno to hegemonijo in uničevanje slovanske narodnosti zabranjavati. Opasnost od slovenskega liberalstva je fikcija in v primeri z opasnostjo od agresivnih narodov prava pena, ki se pri količkaj treznem premišljevanju stvari in razmer razprši v prazni nič.

Nikdar ni bilo na Slovenskem takih fikcij, tako do korenine napačne taktike, kakórsna je ta, katere se za poslednjih let do današnjega dne drži tako zvana konservativna stranka na Slovenskem. Nemški konservativci so jej vzeli ves razum, takó da je celó pobirala davek za nemško katoliško vseučilišče v Salzburgu jedno vsled tega, ker je sklenila tako vseučilišče nemška konservativna straňka.

V tem ko se nemški viši cerkveni dostojanstveniki postavljajo na nacionalno stališče, imajo viši pastirji na Slovenskem kot glavno točko to, da pobijajo fikcijo slovenskega liberalizma in dejstveno zgodovinsko pravo do povrata cirilometodijske cerkve.

V tem ko preti slovenski narodnosti največa ne-

varnost od agresivnih narodov, ko torej gori ogenj nad streho ter okolo in okolo doma slovenske narodnosti, vtepli so si slovenski konservativci v glavo, da jim je neznatne smeti pometati po istem domu; ali jih zmodri sedaj odločilno važna izprememba v nemško konservativnem taboru? Dosedanje vedenje ne govori zato, no počakajmo.



O Leonu XIII in Rusiji.

V angleškem časopisu „*The Contemporary Review*“ je bil oktobra meseca 1892 pomeščen članek, ki se je zlobno obračal proti politiki papeža Leona XIII.; pod zaglavjem „Politika papeževa“ se je dokazovalo, kakor da bi bila ta politika do korenine napačna, škodljiva cerkvi in državi; da preleta strah od te politike mnogo izobražencev in pobožnih katolikov, med katerimi se nahajajo tudi nadškofi in škofi, kanoniki in vseučilišni profesorji. Na to se je oglasil v rimskem časopisu „*Civiltà Cattolica*“ (Quaderni 1019-1020) jezuit *Salvatore M. Brandi* in je svoj odgovor ponatisnil v posebni knjižici.*) Ta odgovor razpravlja načela Leona XIII ter dokazuje z deli in svedoštvi delovanje papeževo nasproti Irski, Nemčiji, Franciji, Rusiji in Avstro-Ogerski. Mi se tu omejimo na to, kar razkriva o papeževi politiki nasproti Rusiji in ruskim Poljakom.

Brandi trdi v uvodu, da članek v angleškem časopisu je hotel očrtniti in ponižati papeža pred svetom. Članek, ki je v soglasju z nekaterimi diplomati trozveze, hotel je zmanjšati, če ne popolnoma uničiti izvršene dobrote srečnega delovanja papeževega v obče, sosebno pa v Franciji. Dopisnik ali ta, ki mu je narekoval misli, je kak diplomat trozveze, najbrže člen diplomacije Avstro-Ogerske, iskren zagovornik trozveze, nasprotnik pa teh, ki ne podpirajo iste zveze.

Kar se dostaje Rusije, očita trozvezni diplomat papežu Leonu XIII, češ da „se laska silnim, zaničuje pa šibke“. Nasproti Rusiji mu nedostaje energije, posnemati da bi mu bilo na to stran Pija IX, kateri je grajal pred vsem svetom nemškega cesarja, ali pa Gregorja XVI, ki se je rezko izražal nasproti carju Nikolaju. Takó pa žrtvuje Leon XIII iz politiške namere verske interese Poljakov, prosledovanih od razkolniškega carja zastran njih vere. Leon XIII da zanemarija tu svojo dolžnost in molči. Brandi hoče pa pobiti ravno to očitjanje. — Iz posebnega lista Leona XIII se kaže, da on skrbi povsod za dober vpliv cerkve, podpira stvari, kjer gre za red, mir in občo blaginjo, sosebno v pokrajinah Rusije. In to dokazujejo brezštevilna dejstva in svedoštva avtentiška in jasna tako, da jih ne more tajiti nihče, razun tega, ki je izgubil oči ali razum. Dovolj bode tukaj navesti samo nekoliko glavnih činov papeževih, izvršenih v interesu katolikov v Rusiji. Leta 1877 so se pretrgale relacije med Rusijo in Svetim stolom, ne da bi izdale proti temu kaj pritožbe Pija IX. Da bi to anormalno stanje ne dobilo značaja stalnosti, skušal je Leon XIII od začetka svojega vladanja

doseči poprejšnje odnošaje med rimskim stolom in rusko vlado, ker drugače bi ne bilo možno ukreniti potrebnega za vladanje katoliške cerkve v Rusiji. Takoj, ko je bil izbran v papeža, je Leon XIII s posebnim listom sporočil to carju, in je izrazil zajedno svojo skrb za ruske Poljake. In Leon XIII je dosegel, kar je želel; poprejšnji odnošaji so se povrnili, in to, da je v Rimu Izvolskij, ki je toliko neprijeten trozvezi, je dokaz, kateri ne potrebuje pojasnila. Diplomatu angleškega časopisa pa niso znane namere, katere je papež razkril ruski vladi, ter stvari, katere je dosegel v verskem interesu ruskih Poljakov; to pa ni čudo, ker rimski stol ne obeša na veliki zvon tega, kar stori, niti ne priobčuje zelenih ali rumenih knjig. Brezimni diplomat bi kar okamenel, ko bi mogel videti ali pregledovati 5 debelih knjig, ki obsežajo avtentiške rokopisne akte Leona XIII v njegovih odnošajih k Rusiji, tekom 15 let njegovega pontifikata. Tu bi zasledil brezimnik liste carju, liste njegovim ministrom, liste nunciju, liste poljskim škofom: vse o istem predmetu, o zaščitanju verskih interesov vernikov v Poljski. Ondi bi našel tudi vse instrukcije, katere je dal Sveti stol poljskemu episkopatu, in temu, kateri je isti stol zastopal pri ruski vladi. Ondi bi zasledil vse, v čemur sta se sporazumela Sveti stol in ruska vlada. Da navedemo samo najnovejša dejstva, je dovolj omeniti, da so se l. 1880 ukrenili na Dunaju specijalni dogovori med kardinalom Jacobini-jem, pronuncijem, in ruskim poslanikom Ovbrilom, gledé na nameščenje izpraznjenih stolic, za katolike kavkaške, semenišča, akademijo cerkveno, in za katoliški kolegij v Petrogradu. Vsled teh dogovorov se je l. 1882 sklenil določen dogovor o semeniščih in cerkveni akademiji, in ruska vlada se je zavezala, da prekličé ali pa izpremeni izjemne naredbe, ki so se rabile dotlej nasproti katoliškemu kleru. Ta izjava je od 12/24 dec. 1882, podpisana po Mih. Bute-nevu. Poljski knez Ladislav Czartoryski bil je tega čina Leona XIII takó vesel, da je hotel, čeravno bolan v Firencah, sam iti zahvalit se papežu v Rim na očetovski skrbi, katero je izkazal poljskim katolikom. Ruska vlada pa je tudi l. 1883. in 1884 izvršila, za kar se je zavezala po pogodbi l. 1882.

Ko je došel l. 1888 Izvolskij kot zastopnik ruske vlade k Vatikanu, začel je papež takoj pogajati se zastran cerkvá v Poljski, katere so bile mnogo let brez pastirjev, in zastran tega, da bi se iz prognanstva povrnil škof Vilnski. Tudi to je dosegel Leon XIII; škof Vilnski je dobil svobodo, da more zapustiti Rusijo, in njegovo stolico je zasedel škof Andziewicz, in imenovali so se škofje za Lublin, Tiraspol, Plock in sufragani Vladislavski, in v novejši čas škof za Mohilov in njegov sufragani. Tem prelatom je poslal 6. jan. 1890 Leon XIII

*) La Politica di Leone XIII e la „*Contemporary Review*“. Esame critico di Salvatore M. Brandi S. I. Roma 1892. To knjižico, preloženo na več jezikov, imamo mi v izvirniku v 2. izdanju pred seboj. Op. ur.

list, v katerem jih opominja med drugim, da naj skrbé za vzajemno soglasje s civilnimi gosposkami, za pokorščino in spoštovanje državnih zakonov, in ta dokument so sprejeli novi škofje s spoštovanjem, kakor je napravil tudi ugoden vtis na carja in njegovo vlado.

Taka je torej politika papeža Leona XIII. On je pripravljen za kakoršno si bodi ustopko ali koncesijo, ako ni proti dostojnosti Svetega stola in proti interesom katoliškim. Nato pristavlja Brandi:

„Strašna slika, katero slika brezimnik o stanju katoliške cerkve v ruski Poljski, je plod njegove prenapete domišljije, katero gojé napačni popisi novin avstrijske Poljske.“)*

To je kratek posnetek iz zaglavja, v katerem brani Brandi politiko papeža Leona XIII., jedino v pogledu na Rusijo; papeža je tu mišljeni „katoliški“ diplomat poniževal v „protestanskem“ angleškem časopisu, češ, da je „brezdelaven“, da „molči“, kjer bi mu bilo govoriti. To obrekovanje od strani diplomata, zagovornika trozveze, se je porodilo jedino zastran tega, ker se je kazalo poslednji čas, kakor da bi Leon XIII ne bil poseben prijatelj trozvezi. Brandi je vse laži z dejanji in dokumenti pobil in takó dokazal, da Leon XIII je svoje neumorno delovanje raztegnil tudi na interese, katere ima katoliška cerkev v Rusiji. Brandi je dokazal, da ruski Poljaki se ne prosledujejo v Rusiji, in da je zasluga Leona XIII., da se katoliška cerkev v Rusiji ponaša še s posebnimi vspeli. Kdor torej trdi, da se Poljaki preganjajo v Rusiji, zavestno ali nezavestno razgláša hudo laž, a z lažjo podpira zajedno to vrsto diplomacije, katera očita Leonu XIII. „nedelavnost“ in

*) „Il terribile quadro che l'Anonimo dipinge dello Stato della Chiesa in Polonia è frutto della sua esaltata immaginazione, nutrita dalle fallaci descrizioni date da' giornali della Polonia austriaca“. (Str. 51).

„moičanje“. Poljske novine, kakor jih izrecno graja jezuit Brandi, delajo v smislu te diplomacije, ko trdijo iz sovraštva do Rusije to, kar trdi ta diplomacija, namreč, da bi Leon XIII ne bil delaven, ali kakor da bi molčal, kjer mu je govoriti. Brandi je dokazal, da, kdor razgláša, kakor da bi se Poljaki prosledovali v Rusiji, obsoja politiko Leona XIII kot nevspešno, in kaj takega, pristavlja Brandi, zmore le tak diplomat, ki se dá rad ali ne rad zavajati po krivih popisih novin avstrijskih Poljakov.

No, člen družbe Jezusove Salvator Brandi, gotovo ne vé, da po teh krivih popisih avstropoljskih novin se ne dajo zavajati samo trozvezni diplomati, ampak tudi razni privilegovani „rimski katoliki“ med Čehi, Slovenci in drugimi Slovani, ki po novinah dan na dan lažejo svetu, jednako avstropoljskim novinarjem, o prosledovanju katoliške cerkve v ruski Poljski. Iz tega se vidi, komu delajo te novine in ti privilegovani „rimski katoliki“ največe usluge, in da s tem naravnost izpodkopujejo delovanje in ime papeža Leona XIII, ko mu natvezujejo takó rekoč onemoglost nasproti raznim državam, specijalno nasproti Rusiji.

Na Slovenskem opisujeta stvari v smislu tuje diplomacije in avstrijskih Poljakov „Rimski Katolik“ in „Slovenec“; onadva podajata strašno sliko o stanju „katoliške cerkve v ruski Poljski“; onadva napajata svojo domišljijo iz poljskih ali po poljskih ravnanjih se novin; ona dva gojita potem do prenapetosti domišljijo tudi potrpežljivim in nevednim svojim čitateljem, in posledica vsemu je to, da je na Slovenskem mnogo latinizatorjev, kateri menijo, da zaščitšajo rimski katolicizem, v tem ko delujejo za tujo, protislovansko politiko in izpodkopujejo ugled Leonu XIII. O tem jih je moral sedaj poučiti jezuit Brandi, kateremu pač ne bodo mogli oporekati. Priporočamo jim njegovo zaščito politike Leona XIII v zaresno premišljevanje.



Veselo, urno, bratje na delo!
Da ga vršimo hitro in smelo,
Da nas karal ne bode nikdo;
Saj Slovenci tudi pri delu veseli smo!

Veseli pojemo in pijemo radi,
Saj pesem pošena in vince med brati!
Življenja bridkosti vsakomur slade,
Življenja radosti v srcih bude.

Veselo, urno, bratje, na delo!
Naj narodno delo bode cvetelo.
Desnice za delo si zvesti damo:
Zvestobe nam sile pekla ne zatro!

Ve žene, dekleta, v kolo pristopite,
In z nami se ve veselite, z nami trpite!
Saj vaša ljubezen grenkosti sladi,
Na potih življenju cvetice sadi.

Sadi tu v srce cvetice duhteče,
Daje nam radosti življenja največe:
Če jo plemeni rodoljubje sveto,
Nebesa samé blagoslov jej dajo.

In delo bo naše cvelo, se krepilo.
V ljubezni naroda vso moč si dobilo,
Sam Bog pa nas bode gotovo vesel,
Ko bo take sine in hčerke imel!

—st—



Мой уголок.

Мой уголок и тих и милъ,
Царить царицей въ немъ она.
Какъ бы его я не любилъ,
Когда тутъ радость вся моя?

И злобу далеко людей
Усердно гонимъ отъ себя;
Хоть и не страшимся связей
И дружбы мирнаго огня.

Для нихъ мой милый уголокъ
Даетъ и мѣсто и покой,
Для нихъ обилень, не убогъ:
Въ немъ другъ всегда и милъ и свой.

А недругъ пусть приблизится
И уголокъ посмотритъ мой:
Цѣной онъ не понизится,
И гость онъ будетъ мой и — свой.

Мой милый, тихий уголокъ!
Пусть долго въ немъ царить она.
Его пусть не оставитъ Богъ,
И милость благодатная!

Фр. Целестинъ.



Из поезий Fr. Levstika.

Prazna prisega.

V oblak teman oko strni,
Grenke solze v očeh blišče;
Na rōci mi glavo sloni
Viharne misli jo teže.

Zaklel sem se, zarotil — vem,
Da ž njoj ne smem več govorit,
Da videt' je celo ne smem,
Da v srci je ne smem nositi.

Tam smeh, tam glas, sladak, ko med,
To njen je glas, to njen je smeh!
Prišla je spet, oh tu je spet!
Ne vbrani k njej mi smrt i greh!

Izvirnik.

Празна присяга.

В облак теман око стрни,
Гренке солзе в очех блища;
На рѣци ми главѣ слони
Вихарне мысли ѿ тажа.

Заклял сем сѧ, заротил — вѣм,
Да ж нѡй не смѣм веч говорить,
Да видѣть ѧ цело не смѣм,
Да в срѣцѣ не смѣм носить.

Там смѣх, там глас, сладак, ко мед!
То нѣян' не глас, то нѣян' не смѣх!
Пришла не спят, ох ту не спят!
Не вбрани к ней ми смрт и грѣх!

Лажурскій.

Напрасная клятва.

Глазѣ тучу темную глядитъ,
Въ немѣ горькая слеза блеститъ,
Въ рукахъ держу я голову,
Отъ мыслей бурныхъ тяжкую.

Я клядся, увѣрялъ людей,
Что съ ней нельзя мнѣ говорить,
Смотрѣть нельзя ея очей,
Ни въ сердцѣ тутъ ее носить.

Вотъ смѣхъ, вотъ голосъ слышны мнѣ!
Ея то голосъ — слышу смѣхъ!
Она ужъ здѣсь, пришла извѣтъ!
Бѣгу я къ ней — хогь смерть и грѣхъ!

Фр. Целестинъ.

Pipa tobaka. — Труба табаку.

Napisal Josip Jurčič. — Переводъ со словинскаго М. Хостника.

I.

Pavlu Slamniku, graščinskemu oskrbniku na Koprivnjaku, začeli so uže v njegovem štiridesetem letu izpadati lasje. Ne zaradi tega, ker bi bil v mladosti preneizmerno užival življenje; moj Bog! gospod Slamnik ni ničesar užil, kar bi dejal, da je greh. Preveč je bil Bogá in svetá boječ. Tudi zaradi velike učenosti ne, kajti po četrti latinski šoli je bil študent Slamnik strašno trojko v spričalu svojemu rajnemu očetu prinesel domov. To je bilo krivo, da ni potem zopet šel v šolo, nego bil nekje za pisarja in pozneje za oskrbnika na graščini. Lasje so izpadali s Slamnikove glave iz svojega nagiba. Da bi to ustavil, strigel se je na gladko in zaradi tega je imel glavo, kakor bi bil človek posušil majhno luno. A posebno neprijetnega lica ni bil.

V istem štiridesetem letu je gospod Slamnik začel opazovati, da perica njegove srajce slabo pere; da se pri suknji zmerom odtrga kateri gómb, ki bi ga dobro bilo prišiti, ko bi ga kdo prišiti imel; da je hrana pri bližnjem krčmarju, kjer je moral kositi in večerjati, res predrago plačana. In več enakih tožeb je našel.

Ko bi se oženil, bilo bi vse drugače. Gombi bi bili prišiti, perilo v redu, mislil je Slamnik, in mislil je še druge reči, ki bi tudi bile, a katerih ni, da bi baš pripovedoval na glas.

Slamnik ni imel navade govoriti mnogo. Ali mislil je mnogo in vse do zadnje črte. Tega se je bil naučil pri številkah, katere je v knjigo bilo pisati dan na dan, in iz katerih je bilo treba iskati natančnih rezultatov, da je gospodar našel vse v redu in bil ž njim zadovoljen. Torej je Slamnik tudi ženitev preštudiral do dna. Najprej je v poštev vzel svojo mesečno plačo in je ra-

I.

Павель Сламникъ, управляющій въ Копривникѣ, уже на сороковомъ году сталъ лысѣть, не потому чтобы онъ въ своей юности чрезмѣрно наслаждался жизнью, — Боже унаси! Павель Сламникъ никогда не отдавался наслажденіямъ грѣховнымъ; онъ для этого слишкомъ боялся и Бога и людей. И лишняя ученость не могла быть причиной этого недостатка: вѣдь уже изъ четвертаго класса гимназіи принесъ онъ своему отцу на каникулы круглыя двойки въ сладостный даръ. Поэтому онъ бросилъ ученое поприще и жилъ сперва гдѣ-то писцомъ, впоследствии же управляющимъ у сосѣда-помѣщика. Волоса слѣдовательно падали съ его головы сами собой; по этой причинѣ онъ стригся подъ гребенку, чѣмъ, по правдѣ сказать, отнюдь не усиливалъ своей миловидности. Но лицо его не представлялось слишкомъ ужъ непріятнымъ.

Такъ вотъ на сороковомъ году своемъ Сламникъ сталъ замѣчать, что прачка небрежно гладитъ ему рубашки; что у сюртука то и дѣло отскакиваютъ пуговицы, которыхъ некому пришить; что за обѣдъ и за ужинъ сосѣдній трактирщикъ деретъ черезчуръ дорого. И много подобныхъ неудобствъ онъ могъ бы еще насчитать.

Женись онъ, дѣла пошли бы совсѣмъ иначе: пуговицы были бы пришиты, бѣлье въ порядкѣ, думалъ Сламникъ, и было бы еще много другихъ вещей, о которыхъ онъ вслухъ не говорилъ.

У Сламника не было привычки говорить много; но думалъ онъ много и обо всемъ до мельчайшихъ подробностей. Къ такой основательности приучили его цифры, которыя онъ ежедневно долженъ былъ заносить въ хозяйскую книгу и надъ которыми онъ часто сидѣлъ по цѣлымъ часамъ, чтобы вывести изъ нихъ результатъ, пріятный его хозяину и полезный для него самого.

čunal, kako in s koliko bi dva izhajala, to se ve, pošteno in precej dobro. Potlej je števili, koliko bi žena prigospodinjila, kar je zdaj gotovih troškov. Račun je na vse kraje in po vseh preudarkih kazal vrlo dobro. Samo jedna stvar mu je hodila v križ — in pobožni Slamnik je sam pred seboj notri do kratko postrizanih las zarudel pri tej misli — v križ mu je hodilo, kako bode potlej, ako Bogu pride na misel, da ne bosta samo dva, nego s časom trije, štirje (več ne!) v Slamnikovi družini. Ni znano, kako je Slamnik ta pomislek premagal, a premagal ga je gotovo, kajti predno je minilo šest tednov, uže je rojila po njegovi glavi samo misel, kako pač dobiti ženo.

To je bila težava. Slamnik je povsod, kjer so ga poznali, veljal za človeka, ki ne mara videti ženskega roda. Še njegov gospodar graščak, ki je bil oženjen in starejši od njega, bil je na slabem glasu, da po leti rad z mladimi delavkami na polju govoriči in se šali. On pa z nobeno ni govoril, razven kar je bilo potrebno, in še to tem osorneje, čim mlajša ženska je bila. Dostikrat je videl, da so se mu smijale; jezilo ga je to pač, ali kadil je svojo pipo, katero je zmerom imel v ustih, in je modro šel. V družbe pa zahajal ni.

Razven tega tudi izbiranja v okraju ni bilo velicega. Takih deklet, ki so znala brati in pisati in še malo več, in baš take se je zdelo njemu treba, ni bilo mnogo. Lepe in bogate se Slamnik ni upal dobiti. Njegova letna plača je bila uže še doberšna; ali Slamnik ni bil ničemuren, da ne bi vedel, da njegovo lice, njegova redkolasa glava in njegovih štirideseti — niso posebno vabljlive stvari.

Vsemu temu vprek se je stvar vendar razvila. Neki z otroki bogato oblagoslovljen davkarski uradnik je imel sedem in dvajsetletno hčer, o kateri se je govorilo, da je v svojem cvetju imela več čestilcev, a snubača nobenega, ker je bil oče ubog. Na to je Slamnik obrnil oči. Večkratov je šel tja, a svojega namena ni mogel povedati, ni šlo z jezika. Naposled je davkarja povabil na lov, in ta, vedoč, da se po graščinskem lovu prigrizuje dobra slanina in dobra klobasa pri poštem vinu, sprejel je povabilo z veseljem. V hosti je skrbel gospod Slamnik, da sta na jednom mestu dobila čakališča, in tam je davkarju počasi razložil svojo željo. Ubožnemu državnemu služabniku so se od veselja zasvetile oči, segel je Slamniku v roko zagotavljal, da ni nikakega zadržka, in vedel mnogo legati, kako njegova hči Doroteja s spoštovanjem in posebno rada govori o gospodu Slamniku.

Gospod oskrbnik sicer ni bil duševen velikan, ne poseben poznatelj sveta in ljudij, a tega vendar ni veroval, da bi se bila prej zanimala zanj. Ni bilo vzroka niti prilike. Vendar nemogoče se mu ni zdelo, in bodisi kakor je, vesel je bil. Vesel, ker je srečno svojo željo

И проект женитьбы Slamnik обдумалъ всесторонне. Прежде всего онъ критически обсудилъ вопросъ о своемъ жалованьи и составилъ подробную смету: сколько-моль потребуется, когда онъ будетъ жить вдвоемъ, втроемъ, вчетверомъ (больше—ни, ни!). Потомъ онъ исчислилъ, какія сбереженія сдѣлаетъ жена, какихъ теперь не дѣлается. Смета со всѣхъ сторонъ оказалась вполне удовлетворительной.

Оставалось еще рѣшить только одинъ вопросъ: какъ раздобыть себѣ жену.

Это было дѣло нелегкое. Slamnikъ вездѣ слытъ за чловѣка, который терпѣть не можетъ „женскаго сословія“. Бывало, придетъ въ поле, гдѣ жнутъ работницы: слова не проронить, а если проронить, то это слово тѣмъ суше, чѣмъ свѣжѣ работница. Сто разъ онъ замѣчалъ, какъ работницы смѣются надъ нимъ; но онъ равнодушно курилъ свою трубку и фертомъ ходилъ мимо нихъ.

Въ обществѣ онъ не бывалъ; поэтому невѣсты себѣ намѣтить не могъ. Да кромя того, и выборъ въ окрестности былъ невеликъ: дѣвицъ, которыя умѣли бы читать и писать и еще кое-что, было немного; а ему именно такая и была нужна. О красивой и богатой дѣвицѣ Slamnikъ понятно и во снѣ мечтать не дерзалъ. Жалованье, положимъ, было еще такъ себѣ, ничего; но онъ не былъ настолько нескроменъ, чтобы не сообразить, что его лицо, его обнаженная голова и его сороковые годы неспособны служить особенной приманкой.

Однако и это дѣло стало налаживаться. У какого-то казначейскаго чиновника, обильно снабженнаго чадами, имѣлась между прочимъ двадцатисемлѣтняя дочь, владѣвшая когда-то, во время расцвѣта своей юности, кучею поклонниковъ, изъ которыхъ однако ни одинъ не клюнулъ, такъ какъ отецъ ея былъ бѣденъ. Къ ней Slamnikъ и обратился. Ходилъ онъ, ходилъ, а все языкъ не повернется сказать то, чѣмъ сердце наполнено до самаго края. Наконецъ Slamnikъ пригласилъ чиновника къ себѣ на охоту. Предвидѣлась прекрасная закуска и не менѣе отличная выпивка, и чиновникъ явился. Въ лѣсу Slamnikъ какъ будто нечаянно сошелся со своимъ гостемъ. Черезъ добрыхъ десять минутъ Slamnikъ уже зналъ, что „отецъ очень, очень счастливъ, что онъ даетъ согласіе отъ своего имени и отъ имени дочери; что Доротея всегда съ особеннымъ удовольствіемъ и съ глубочайшимъ уваженіемъ говорила именно о Slamnikѣ“.

Господинъ управляющій, хотя звѣздъ съ неба не хваталъ и знаніемъ людей не отличался, все же въ душѣ усомнился въ правдивости послѣднихъ словъ своего будущаго тестя: ни причины, ни случая заниматься имъ, Slamnikomъ, у его невѣсты никогда не представлялось.

spravil od srca, vesel, ker mu je takoj oče obljubil in še tako srčno brez okolišev.

Ko je prihodnjič zopet prišel v davkarjevo hišo, poznalo se je, da Doroteja že zna njegovo prošnjo, in še več, da je zadovoljna. To je oskrbnik Slamnik takoj videl iz njenega preprijaznega lica. Odvalil se mu je drug kamen od srca, ker mu ni bilo treba ljubezni razkladati, česar se je najbolj bal; zdelo se mu je, da bi smešen bil in prav za prav ni si mogel izmisliti, kako se jednaka stvar prične. Tako se je naredilo vse samo ob sebi v pogovoru. Doroteja je znala biti ljubeznjiva. Saj je bila že sedemindvajset let stara, lepota je minovala, čas se je bližal, ko se začenja strašna ženska usoda starega devišтва. Zdaj je veljalo z vso ljubeznjivostjo prepreči in privezati zadnjega rešitelja iz neljubega samskega stanu.

Slamnik je bil ves navdušen, kar se je njemu dalo navdušenemu biti. Ni mislil, da je še kje kakšna bolj dobra, bolj ljuba ženska stvarca od Doroteje.

Precej jeseni je bila poroka, in gospod Slamnik je imel ženo.

Prvi čas je bil gospod Slamnik v zakonu ves v nebesih. Kako bi ne, saj je bilo zdajci vse v redu po stanovanju, v omarah in po vseh kotih! In Doroteja je znala kuhati, da se je samo jelo. In kako varčna je bila!

Da, varčna! In tu je vir Slamnikove usode.

Kajti za nekoliko časa se mu je začelo dozdevati, da, kadar od kosila vstane, ne bilo bi težko in neprijetno, še obsedeti. Ker se je nekoliko bal svoje Doroteje, potožil jej je občutke svoje nezadovoljne notranjosti prav na lahko in pohlevno v obliki krotkega vprašanja. Ona je naredila resen obraz, rekla, da on o gospodinjstvu ničesar ne ume, da je njegova plača majhna, in je treba skrbeti za starost. To vse je bilo za Slamnika menda pričrpalno, ker je molčal.

Za tri mesece pak je prišel veliki udarec. Ljuba Doroteja je namreč nanagloma iznašla, da vse njegove suknje od praznje do delavniške strašno — smrdé po tobaku, in da se grozni duh tobakovega dima sten prijemlje, kar je preko glave sitno.

A pipa, oh, pipa! Bila je Slamnikova prva ljubezen od nekdaj že!

S kislim obrazom ter tožnim srcem obljubi, da ne bode več doma v stanovanju kadil, nego samo na polju in pred hišo na klopi. Težko je bila trda obljuba storjena, ali ženi na ljubo gre nekaj žrtvovati, posebno skrbni, mladi, pridni in lepi ženi, kakoršna se je Slamniku Doroteja še zmerom zdelala. Zato je dobrodušni mož potrpel leto in dan, pušil samo zunaj doma in

Но какъ бы тамъ ни было, онъ былъ весьма счастливъ, что жгучій вопросъ разрѣшился такъ просто и скоро.

Когда онъ на другой день пришелъ къ казначею въ гости, онъ безъ труда замѣтилъ, что Доротея знаетъ про его разговоръ съ отцомъ. Она обошлась съ нимъ чрезвычайно любезно; тяжелый камень объясненія въ любви свалился съ сорокалѣтнихъ плечъ Сламника. Они сразу поняли другъ друга, и увядающая красавица сужѣла повести разговоръ такъ искусно, что при первой удобной фразѣ своего поклонника отвѣтила согласіемъ на уступку руки и сердца.

Сламникъ ушелъ съ глубокимъ убѣжденіемъ, что „его“ Доротея самое доброе, милое и красивое созданіе въ свѣтѣ.

Осенью сыграли свадьбу, и у Сламника наконецъ оказалась жена.

Первое время брачныя узы напоминали Сламику прямо царство небесное. И оно понятно: въ домѣ воцарился порядокъ; въ шкафахъ и по всѣмъ угламъ все находилось на своемъ мѣстѣ. А стряпать Доротея умѣла такъ превосходно, что обѣдъ поѣдался такъ сказать самъ собою. И какая она была бережливая! Да, именно въ ея бережливости надобно искать исходную точку дальнѣйшей судьбы Сламника.

Скоро ему стало казаться, что для не составляло бы особенной неприятности или неопределимаго труда, еслибы обѣдъ длился немножко дольше. Такъ какъ онъ немножко побаивался своей Доротеи, то сначала о протестѣ своего обиженнаго желудка сообщилъ женѣ въ формѣ кроткаго запроса. Но она, придавъ своему лицу должную серьезность, замѣтила, что онъ по хозяйству ничего не смыслитъ, что жалованье его скудно, что необходимо позаботиться и о старости. Вѣроятно, все это для Сламника было убѣдительно, такъ какъ онъ ничего не возражалъ.

Не прошло однако и трехъ мѣсяцевъ, какъ милая Доротея изощрила свой носъ до такой тонкости, что отъ всѣхъ платьевъ ея супруга ей слышался пронзительный запахъ табаку, а отъ стѣнъ несло зловоннымъ дымомъ. Значитъ, нападеніе на трубку! А трубка была вѣрнѣйшая, да вмѣстѣ съ тѣмъ и единственная подруга Сламника вплоть до заключенія законнаго брака!

Съ кислымъ лицомъ и невыразимой тоской Сламникъ далъ супругѣ слово впредь курить только въ чистомъ полѣ и лишь въ исключительныхъ случаяхъ — на скамьѣ передъ домомъ. Можно себѣ представить, сколько труда стоило ему дать такой жестокий обѣтъ; но чѣмъ не пожертвовать для жены — заботливой, молодой, работающей и красивой, какою была все еще для Сламника его Доротея?

samo, kadar žene ni bilo blizu. Tobak je kupoval skrivaj, kolikor se je dalo, da žena ne bi vedela, koliko se potrosi zanj, kajti več potov je strahom čul, da Doroteja računa, koliko on denarja zavrže v ničev dim, ki nikjer nič ne zaleže, na teden, na mesec, na leto itd. Vselej ko so jo obšle jednake misli, vstal je Slamnik, iztegnil se, molčal, in, samo če se je dalo, zbežal od nje, dokler ni pozabila.

Zastonj! Oblaki, ki so se ob njeni ženski hudobnosti nabirali, porodili so naposled vendar vihar.

Sedela sta v nedeljo popoldne, ko Slamnik ni imel nobenega opravka, vkupe pred hišo. Ona je imela svojega in njegovega prvorojenca v naročju. Slamnik se je bil prav blizu k njej premaknil in preko njegovega neumnega obraza je bilo razlito veselje, katero ima oče od krvi svoje krvi.

To veselje ga je bilo menda zamotilo, da se je izpozabil in, gledajoč smehljajoče dete, pipo iz žepa izvlekel ter del v zobe.

To je bilo preveč. Dorotejo prime jeza. Kakor bi švignil blisk, Slamnikova pipa je ležala razbita daleč strani, in v zobeh mu je bil ostal sam kaniš, zgornji konec cevi. In predno se je Slamnik zdramil in vedel kakó, kaj in zakaj, uže je bil ženski jezik v brzem diru in tiru, in kakor toča je sulo na ubozega moža različnih imen in priimkov in očitanih grehov. Sokratu jednako bi bil Slamnik to vse tiho pretrpel; a da mu je žena potegnila pipo iz ust, da ni dosti manjkalo, in zob bi bil izbit: to je bilo več nego more prebiti najpametnejši mož. Slamniku se torej obrvi povesejo in ustna stopijo v podobo krive podkove. Takov je bil v najhujši jezi svoji.

Круглый годъ курить онъ только въѣ дома, и то лишь когда его Доротея не было по близости. Табакъ онъ покупалъ тайно и женѣ его расходы по этой статьѣ не были извѣстны.

Но тучи, которыя собирала женская злость на семейномъ небѣ, разразились наконецъ страшной грозой. Сидѣли супруги въ одно воскресенье послѣ обѣда на скамейкѣ передъ домою. У Сламника по хозяйству не было никакого дѣла. На рукахъ у Доротеи барахтался ея первенецъ; счастливый отецъ пододвинулся поближе къ нему, и по его лицу расплылась та радость, которую чувствуетъ отецъ при видѣ перваго своего ребенка.

Эта именно радость должно быть, помutila его: въ разсѣянности узлекшись улыбающимся ребенкомъ, онъ вытащилъ изъ кармана трубку и положилъ въ ротъ. Доротея въ этомъ поступкѣ своего мужа увидѣла верхъ наглости. Она вышла изъ себя. Словно молнія сверкнула она, и несчастная трубка валялась далеко отъ него во ста осколкахъ; во рту у Сламника торчалъ одинъ мундштукъ. Прежде чимъ пораженный мужъ очнулся, женинъ языкъ уже бѣжалъ мелкой рысью, засыная по пути бѣднаго мужа градомъ прозвищъ, названій и попрековъ. Всѣ эти словеса Сламникъ перенесъ бы терпѣливо; но что Доротея вырвала у него изъ рта трубку, причемъ едва уцѣлѣли державшіе ее зубы... помилуйте! — такой кровной обидѣ не перенесетъ даже самый благоразумный мужъ. У Сламника брови нахмурились зубы заскрежетали, а изъ губъ образовалась настоящая подкова. Такая перемѣна съ нимъ всегда происходила, когда онъ сильно сердился.



Iz Krčevinskih potočnic.

ELEGJA.

Mi vstajamo, a vas je strah.

Aškerc.

Kédar se solčno okó ogleda prijazno na zemljo,

Mégle izginejo vse, skoro ni traga jim več.

Tmina se svetla boji, noč dnevu nikdar ni prijazna,

Taja na solncu se led, v vódo preminja se sneg;

Glupost sovraži modróst, in grdo ne strinja se z lepim,

V produ ne rase drevó, potok ne teče na breg.

Silen, krepak in močán naš sosed je željen prvenstva,

Mi se ne zlagamo ž njim; on je nezloge sam kriv;

Kriv je sovraštva, ker če nam siloma gospodovati; —

— Vsak bi rad gospodoval, drugim pravice jemal. —

Mučí množino že let Slovane, uboge sirote,

Jezik nam svoj vsiljujoč, naše navade grdeč.

Toda mi vstajamo zdaj. A kaj pa on dela? Trepeče,

Silno trepeče, boječ jako za svojo se last.

Ni li trepetá vas sram, oј vi trepetunski plahuni?

Kédaj se divji je volk krotkega jagnjeta še bal?

Vi se bojíte. Zakaj? Je li vam treba se bati?

Mar je Slovan bil kdaj svojim sosedom na kvar?

Sósed pošén je Slovan, nikomur ne dela nadloge,

Tuје pravice časti, vsem pošénjakom je rad.

Pečí vas jela je vest zbok grehov ostudnih, odurnih;

Mного storili ste jih. Vse prizanesi Vam Bog!

Ne trepetajte toréj; mi nočemo vaše propasti,

Proč nepotrebni vaš strah, proč nepotrebni trepet!

Božidar Flegerič.



Biserje i alemovi.

Glasna, jasna od pameti
Preko dolá, preko gora
Hrvatska nam pjesma leti
Sve do sinjeg tamo mora. A. Šeno

Oči djevojačke.

Što se ono Travnik zamaglio?
Ili gori, il ga kuga mori?
Niti gori, nit ga kuga mori —
Već¹⁾ ga Janja očim zapalila²⁾:
Izgoriše³⁾ dva nova dućana,⁴⁾
Dva dućana i nova mehana⁵⁾
I meščema, gdje kadija⁶⁾ sudi.⁷⁾

Najljepši miris.

Oj djevojko, dušo moja,
Čim mirišu⁸⁾ njedra tvoja?
Ili dunjom⁹⁾ il narančom?
Ili smiljem¹⁰⁾ il bosiljem? —
Oj Boga ti, mlad¹¹⁾ junače!
Moja njedra ne mirišu
Niti dunjom, ni varančom,
Niti smiljem, ni bosiljem —
Veće¹²⁾ dušom djevojačkom.

Djevojka i djače.

Udaralo u tamburu djače:
Tambura mu od suhoga zlata,
Žice su mu kose djevojačke,
A terzijan pero sokolovo.
Gledala ga s čardaka¹³⁾ djevojka,
Gledala ga pa je besjedila:
„Bože mili, da čudna junaka!
Da li mi ga Bog i sreća daje,¹⁴⁾
Pod njega bi karanfil¹⁵⁾ sterala
A pod glavu rumenu ružicu:

Nek miriše, nek se često budi —
Neka moje bijelo lice ljubi.¹⁶⁾

Savjet djevojački.

Ja sam moju svjetovala diku:¹⁷⁾
„Moja diko, ne prolazi često,
Jer je moja majka domišljanka,
Pa će reći, da se milujemo:¹⁸⁾
Mi se nikad ni vidili nismo —
Samo smo se tripot poljubili — —
Da tko broji,¹⁹⁾ stotina je bila,
Da tko piše, hiljada²⁰⁾ je bila“.

Zdravica.

Biserna brada, srebrna čaša;
Biser se roni, u čašu pada;
Svako ga zrno po dukat valja,²¹⁾
A sieda brada tri biela grada.

Konj srdi se na gospodara.

Oj djevojko, dušo moja,
Jesi l vid'la konja moga? —
Nit sam glala,²²⁾ ni vidila,
Sinoć sam mu zveku čula:
Sedlom bije o javorje,
A kopitom o mramorje —
Konjic ti se razsrdio,
Što ti ljnbiš²³⁾ dvie djevojke,
Aliveru i Todoru:
Alivera sina rodi,
A Todora suze roni.²⁴⁾

¹⁾ već — nego — ampak. ²⁾ zapaliti — zažgati. ³⁾ izgoriše — aorist. ⁴⁾ dućan — prodajalnica. ⁵⁾ mehana — gostiona — krčma. ⁶⁾ kadija — sudija — sudac — (sodnik). ⁷⁾ Dade li se bolje opisati vatra djevojačkih očiju? ⁸⁾ mirisati — v. u 6. br. op. 9. ⁹⁾ dunja = Quittenapfel. ¹⁰⁾ v. u 1. br. op. 17. ¹¹⁾ v. u 7. br. op. 13. ¹²⁾ veće — već v. u 7. br. op. 19. ¹³⁾ čardak = Balkon. ¹⁴⁾ „Da li mi ga Bog i sreća daje“ — to je bolje nego li: „Da li mi ga

Bog u sreći daje“. ¹⁵⁾ karanfil — v. op. 10. ¹⁶⁾ ljubiti = a) lieben, b) küssen, c) lieben und küssen. ¹⁷⁾ svjetovati (savjetovati) koga — ne: komu. ¹⁸⁾ milovati = ljubiti — v. op. 16. ¹⁹⁾ brojiti = šteti. ²⁰⁾ hiljada = tisuća (tisoća). ²¹⁾ valjati (veljati) = vriediti. ²²⁾ glala — gledala (prspđ. glej — mjesto gledji). ²³⁾ v. op. 18. ²⁴⁾ I konj srdi se na gospodara, koji je prevario dvije neđužue djevojke!

Priredio Dr. Trnoplesar.



Vendski zvonovi v Vrhovskem jezeru.

(Ljudska pomorska in rigenska pravljica; poslovenil iz nemškega Šalamun).

V Pomorju se jedno jezero imenuje „Virhovsko“. Na njegovi zapadni strani je vas, ki se kliče tudi Virhov. Na vzhodni strani pa vas „Sassenburg“.

V starodavnih časih so tukaj prebivali Vendi. V večem številu so se pa naselili v vasi Sassenburg, katera se je tedaj klicala Virhov. Postavili so si prav veliko in prostorno cerkev in v zvonik so obesili najlepše zvonove celega kraja. Zgodilo se je pa pred več sto leti, da so Saksonci zasedli deželo in si jo tudi tako

osvojili, uboge Vende, prejšnje prebivalce pa so zaničevali in podjarmili. Saksoncem se je vas Virhov takó dopadla, da so pregnali mirne Vende, sami se naselili in jo imenovali Sassenburg. Pregnani Vendi so se tedaj preselili na nasprotno stran jezera in so tam zopet ustanovili vas Virhov, katera bi jih spominjala na prejšnjo in staro selišče. Iz svojega starega sela niso vzeli s seboj nič drugega, kakor tako priljubljene jim zvonove. Teh so se tako veselili, da niso mogli oditi brez njih,

oni naj bi jih spominjali na kraj, kjer so bili rojeni oni, njih predniki in roditelji, in katerih trupla pokriva tam že hladna zemlja. No Saksonci niso jim privoščili tega jedinega spomina na prejšnji kraj. Kar nakrat prilomastijo v novo vas Virhov in jim siloma vzamejo zvonove, da bi jih čez jezero pripeljali na svojih čolnih. Ali to ni se jim posrečilo: ko so prišli namreč na sredino jezera, nastala je nagloma nevihta, jim razbila takó vse čolne, da se ni mogel oteti smrti Saksonec. Tudi zvonovi vendski so se z njimi vred na dno jezera potopili.



Hrvat i Slovenac.

Bog i Hrvati-Slovenci!

Hrvat i Slovenac,
Ta junaka dva —
Hej! da mi se slože
Ta junaka dva!
Koli bi se krasan
Novi digô rod!
Spasa bi, slobode
Slavio si gôd...

Što će Hrvat hrabri,
Što će jadnik sâm?
Sa Slovencem složno
Neka gradi hram —
Hram, oj brajne mili,
Vili nebeskoj,
Što ti zbori divno:
„Bud' na svojem svoj!“

A Slovenac, brajne,
Kamo li će doč,
Nije li mu štitom
Od Hrvatâ moć?
Aleman se grozi
I Latinac, ah!
Vas i nas bi rada
Tresnuti u prah...

Zato, oj Hrvatska
I Slovenska sva —
Hrvat i Slovenac
Hej! junaka dva — —
Koli će se krasan
Novi dići rod!
Spasa će, slobode
Slaviti si gôd — —

Dr. A. pl. Budisvoj.



Narodna noša Tržaških Slovencev.

Ni treba praviti, kakó zanikajo naši nasprotniki obstoj slovenskega prebivalstva v Trstu in njegovi okolici. A najjasnejši dokaz za njih krivične in neutemeljene laži je uprav — okoličanska narodna noša. Dà, Tržaška okoličanska noša smelo svedoči, da je okolica slovenska, in dokler ne zgine ta neprecenljiva priča, dotlej bode-mo lahko očitati našim nasprotnikom podlo obrekovanje.

Prava, pravcata istina je, da se po vseh pristnih okoličanih pretaka slovenska kri, da so vsi njih pradedje nosili lastno okoličansko nošo, ki jih je ostentativno ločila od meščanov. Ko je stopal brhki okoličan v popolnem narodnem kroju po našem Tržaškem mestu, tedaj mu nihče ni mogel natvezovati druge narodnosti, vsakdo je vedel, da je ta pristni okoličan „slovenskega duha, slovenskega srca“. Žalibog, da je malone povsem izginila častna ta obleka, ki je takó krepko svedočila slovensko narodnost, in ki je bila in je trn v očeh mestnih gospodov.

Tržaški okoličan je nosil mesto sedanjih dolgih, po meščanskem kroju napravljenih hlač, kratke, do kolen segajoče hlače, ki so bile spodej navadno nekoliko zao-krožene in ob straneh za 3-4 cm. odšite. Bile so običajno iz črnega sukna ali kake druge črne volnate tkanine. Vendar so se videle tudi drugobarvne, kakor iz sivega ali rujavega sukna, in sicer so jednake nosili mladeniči in mladi možje, zlasti o kaki slovesnosti, ali ko so imeli običajni ples ali „semenj“. Telovnik in suknja bila sta navadno iz istega blaga in istega blaga in iste barve kakor hlače, le telovnik je bil včasih različne barve. Pred mnogimi leti pa je bil poslednji iz vijolčastega ali temnovišnjevega baržuna. Pri imovitih

so ga krasili srebrni gumbi (knofi) bodisi večvoglati ali pa okrogli. Ti so bili pa gladki ali lepo izrezani.

Čevlje je imel okoličan nizke, segajoče do glež-njega in nogovice temnovišnjeve ali bele. Glavo mu je pokrival širokokrajni slamnik, za koji je rad natikal „nagel rudeč“. Suknje ni rad oblačil, marveč vrgel jo je najraje „čez ramo“ ali vtaknil pod pazduho in stopal „golorok“, kažoč snežnobelo, lepolikano svojo srajco. Se ve da je bilo to za toplejši čas. Po zimi je moral vendarle obleči svojo suknjo in spraviti slamnik ter mesto njega pokriti se z gorko kučmo, imenom „frkindež“. Vrh suknje je oblekel do tal segajoči kožuh, ki je bil znotraj obšit s kožuhovino, a ob straneh navadno ru-deče ali višnjevo obrobjen. Tudi nizke čevlje mu je bilo odložiti ter obuti visoke škornje. Pred par deset-letji videl si stopati mnogo jednako oblečenih okoličanov, bodisi v zimski ali poletni obleki. Sedaj je le še majhno število možakov, ki se ne sramujejo svojih kratkih hlač, in kateri se ne brigajo, ako slišijo zbudljive in zasmehovalne besede. Po smrti teh izgine možka okoličanska noša povsem, in „pozni vnuki“ je bodo poznali le iz pravljič in podob.

Pri ženstvu smo v tem pogledu na boljsem. Ženska okoličanska noša se je ohranila še v vsej svoji krasoti, dasi, žal, se nam ta krasota ponuja le ob izrednih pri-likah in redkih obrokih. Tudi naše okoličanke se ozi-rajo in ravnaajo čimdalje bolj po meščankah ter jih skušajo posnemati, kolikor možno. Vzlasti jopiči nasled-niki nekdanjih „jop“, nimajo te lične preprostosti, s katero so se odlikovale „jope“. Bile so te do pasu se-gajoči jopiči iz črnega sukna, spredej obrobjeni z vi-

jolčastim ali modrim baržunom. Sprednja roba sta bila navzven obrnena, in „jopa“ se ni zapenjala, da je bilo videti lepó barvano ali snežnobiló naprsno ruto. Istotako obrobljeni in navzgor obrnjeni so bili rokavi ob zapestju. „Jopa“ se je nosila le po zimi. Po letu so bile okoličanke navadno „goloroke“ ter so rade kazale ob zapestju in na ramenih krasno vezana, lepó bela svoja „opleča“, t. j. nekake do pasu segajoče srajce, katere so prišle pod modere, da je bilo videti le rokave in nekoliko oprsja.

„Jope“ so sedaj malone povsem izginile. Videti jih je le še pri kaki stari ženici, katera se noče „pačiti“ po zloglasni modi. Današnjega dne vidimo tu okoličanko, katere jopič je olepšan s čipkami in z biseri, s svilo in trakovi, tam zopet drugo s celo založbo samih kinčev. Jopič sam pa se kaže, kakor človek, katerega dva vlečita vsak na svojo stran — polovica ga je po meščanskem, a polovica polovica po okoličanskem kroju, torej pravi nestvor.

Kakor nekdanjih „jop“, pogrešaš tudi prekrasnih „peč“. Te so bele rute, ki so na jednem voglu v njegovih robih krasno vezene. Obdajajo jih široke čipke. Dasi ima vsaka okoličanka svojo lepo „pečo“ in svoje „opleče“, nadene si je vendar le ob izrednih prilikah. Sitno jej je „pokriti se gor“ in biti „goloroka“. Zato rajša obleče našopirjen jopič in si nadene pisano ruto.

Krila so tudi izgubila mnogo svojo prvotne svoje lepote. Prejšnja živobarvana modra, temnoplava, črnorudeča krila z drugobarvnim modercem in z lepim svilnatim trakom ob vznožju so izpodrinila jednobarvna krila, ki se čimdalje bolj približujejo meščanskemu kroju. Predpasniki, ki so bili prej bogato nabrani in so segali v pasu do ledij, so se zožili ter postali navadno istobarvni

s krilom, v tem ko so bili prej vselej druge barve. Celó čevlji in nogovice so se preustrojili. V tem ko so bili prvi prvotno nizki, zeló odprti in z barvanim trakom, „rožco“, postali so sedaj slični nizkim čevljkom, katere nosijo meščanke; a nogovice iz belih so postale barvane.

Takó se je preustrojila cela obleka. In kakó ne? Čemu bi zaostajale naše okoličanke za časom napredka i občnega razvoja? I one skušajo korakati vsposedno s časom ter si osvojiti, kar jim veleva „napredna moda“. Naše brhke okoličanke ne vedó, kaj je lepó, in kaj jim pristuje. Ko bi znale, kakó so lepe, kedar so „gor pokrite“, in „goloroke“, ko imajo popolno svojo nošo, izvestno bi se ne oblačile takó in bi ne skusile posnemati mode, katera jim le kvarí obleko, a ne lepša, kakor baje mislijo.

Ni se nam vendar bati, da bi krasna ta noša izginila takó kmalu s pozorišča. O velikih praznikih in nekaterih drugih slučajih imamo priliko videti naše okoličanke v popolnej njih noši. Srce poskakuje človeku, ko gleda krasno opravljeno okoličanko. Dasi je v njeni obleki mnogo barev, uvrščene so vendar takó lepó, da prija celó vkusno in po najnovejšem kroju opravljeni meščanki.

Želeti bi bilo, da bi se okoličanke kazale bolj pogostoma v lepih svojih oblekah in da bi se poprijele bolj prvotne noše, a ne je opuščale, kakor, žalibog, delajo. Kdor ima kaj vpliva, in komur se ponudi prilika, naj skuša pripomoči, da bi se nam ohranila popolnoma krasna slovenska ta noša. Žalostno, prežalostno bi bilo, da bi se izgubil ali pokvaril ta nami svedok slovenske bistvenosti — ta dragocena narodna svetinja.

B.

Službeno priznanje.

Pod tem naslovom priobčuje „Naša Sloga“ od 4. maja t. l. uvodni članek, ki se glasi v prevodu:

„Dne 27. aprila t. l. sedeli so pred porotnim sodiščem v Gradcu trije Italijani iz mesta Tržaškega, katere je tožilo tamošnje c. kr. državno pravdníštvo radi širjenja litografovanih slik zloglasnega Oberdanka, koji je izvršil svoje življenje na vislicah radi poznane zločina njegovega z bombo leta 1882. Obtožnico proti rečeni trojici sestavil je c. kr. državni pravdnik in svetnik prizivnega sodišča v Trstu, gospod Taddei. Uvod tej obtožnici se glasi: „Nekaj let izvajajo v tem mestu demonstracije nekatere osebe, nasprotno naši vladi in nezadovoljne s sedanjim stanjem politíškim, težé za pridruženjem teh pokrajin h kraljestvu italijanskemu. Stranka, koji pripadajo omenjene osebe, porablja vsako priliko, da more dati odduška politíškim nazorom svojim ter izvršuje svoje delo o priliki patrijotíških dogodkov v naši ali italijanski državi, zatekajoč se k takim činom, s kojimi se postavlja v opasnost varnost oseb in imetje mirnih meščanov. Med najbolj navadne demonstracije je treba prišteti metanje petard in širjenje puntarskih tiskovin. Med te poslednje spada v prvi vrsti list „L'Eco dell'Alpi Giulia“, ki se tiska sicer v Milanu, a ga smatrajo domačim glasilom, katero izdava društvo Garibaldi v Trstu (Circolo Garibaldi in Trieste.) O priliki desetletnice nasilne smrti Viljema Oberdanka v letu 1892., v noči od 27. na 28. septembra razširile so nepoznane osebe po mestu razne slike Viljema Oberdanka z napisom „Viljem Oberdank“ in s podpisom „Circolo Garibaldi Trieste“. Še mnogo več

teh slik razširilo se je po mestu v noči od 19. do 20. decembra istega leta.“

Tu pripoveduje obtožnica, kako sta dva redarja v tej noči zalotila dvoje mladičev, katera sta prilepljala rečene slike na glavnem pročelju velike vojašnice; kako so našli pri jednem 35 slik Oberdankovih ter jeden iztis „Pesmi domovine Viljemu Oberdanku“ (Canti della Patria a Guglielmo Oberdank); kako so redarji našli naslednjega dne v trgovini jednega zasačenih 380 omenjenih slik; kako so zasačili še tretjega sokrivca, pri katerem so tudi našli prepovedanih knjig in spisov; kako je posedoval jeden zasačenih zemljevid, na kojem so Trst, Istra in Trentin spojeni z Italijo itd. — Obtožnica zaključuje: „Iz teh vzrokov morata se zagovarjati oba prvozasadena radi čina, ki se označuje zločinom motjenja javnega miru, a tretji kot sokrivec pri tem činu, kajti ni dvombe, da je ta demonstracija pojav iste stranke, katera izraža pri vsaki priliki svoje nezadovoljstvo proti avstrijski vladi in v teh pokrajinah ter se trudi na vse mogoče načine, da vspodbuja do preziranja nasproti sedanjemu politíškemu stanju države in proti državni upravi.“

Zatoženci so bili spoznani krivimi in obsojeni. Ta razprava daje nam povod, da pridodamo nekoliko svojih mislij ter naglašamo še neko okolnost, katera se je trdovratno potajevala do sedaj in se potajuje še danes na škodo države in njenih zvestih podanikov v teh naših južnih pokrajinah. Obtoženci so se izročili c. kr. deželnemu sodišču v Trstu. V poslednjem zasedanju porotnega sodišča Tržaškega bil je odločen dan, ko so imeli obtoženci stopiti

pred porotnike. A to se ni zgodilo. V zadnjem hipu odstopilo se je od tega in je bila delegovana porota v Gradcu, da jih sodi. Iz tega sledi, da c. kr. državno pravdnštvo ni zaupalo v nepristranost Tržaške porote ter da je hotelo, da sodijo obtožence nepristranski sodniki, to je Nemci v štajerskem Gradcu. Mi naglašamo to jako radi, vedoč, da pri političkih prestopkih in zločinih nikdor ne more verovati v nepristranost Tržaške porote, kar smo, žalibog, večkrat poskusili mi sami. Uprav iz tega vzroka prosil je naš urednik trikrat za delegacijo drugega porotnega sodišča, vsakrat se je odbila njegova prošnja. Skliceval se je vsakrat na zapletene političke odnose na Primorskem, na strastno političko borbo med Italijani in Slovani, na pristranost italijanske porote v Trstu, na razne slučaje, ko je tukajšnje c. kr. državno pravdnštvo političke zatožence italijanske narodnosti postavilo pred porotnike in Gradcu, Beču, Inomostu itd. itd. — ali vse to mu ni pomagalo čisto nič. Moral je vsakrat pred Tržaške porotnike, kjer so ga sodili sami Italijani, in kar je naravno, tudi obsodili. V najnovejšem deleganju porotnega sodišča v Gradcu imamo torej nov dokaz, da niti c. kr. državno pravdnštvo ne veruje v uepristranost Tržaške porote, a kako naj bi verovali v njo mi, ali bodisi kateri naš slovanski tovariš! Drugo, kar nam je naglašati v tej razpravi, je to, da se je vendar naposled pripoznalo službeno, da se nahaja v teh pokrajinah stranka katera snuje in ruje tajno in javno proti državi, proti sedanjemu stanju političkemu države in proti vladajočemu domu samemu. Ta stranka ne obstoji le v Trstu, ampak po vsem Primorskem, to je, v Trstu, Istri in na Goriškem. Ona daje odduška svojemu nezadovoljstvu in mržnji proti Avstriji in dinastiji ob vsakem svečanem patrijotškem dogodku, naj se uže slavi pri nas ali v Italiji. Ta

stranka ima svoje „mučenike“, med koje spada v prvi vrsti omenjeni Oberdank. Mladina italijanska v naših pokrajinah, nabujkana tajnimi spisi, novinami, a, žalibog, mnogokrat tudi po šoli, hrepeni po slavi svojih „mučnikov.“ Za to mladino skrivajo se zreli možje, koji ne tajé svoje naklonjenosti do sosednjega kraljestva, koji vodijo mladino na skrivnem, koji se sicer nočejo izpostavljati, ali so vendar moralni krivci na vseh onih protiaavstrijskih demonstracijah, katere omenja navedena obtožnica.

Ti možje zavzemljejo važna mesta v javnem in socijalnem življenju Primorske; oni so na čelu skupinam, zadrugam in društvom, tudi takim, koje priporočajo in podpirajo tudi od vlade subvencijovani listi. Stranka, ki je nevarna človeškemu življenju in imetju mirnih meščanov, in ki bi hotela, da se z lepim ali grdim naše južne pokvajine priklopijo k Italiji, ne sovraži iz vse duše samo Avstrijo in naše vladajoče hiše, ampak mrzi tudi nas, ki sestavljamo večino prebivalstva teh pokrajin — Hrvate in Slovence. Mi smo jej na potu, mi smo jej glavna zapreka, da ne more tako lahko izvesti svoje osnove. Iz tega vzroka nas sovraži in proganja, tlači in italijanči. da bi se kot janičarji vrgli v boj za uresničenje njenih teženj.

Obtožnica c. kr. državnega pravdnštva v Trstu morala bi biti državni upravi kažipot za Primorje. Iz nje sledi jasno dvoje:

1. Da protiaavstrijskih demonstracij v Primorju ne počenjajo le pobalini, ampak dobro organizovana stranka, in 2. da se mora vlada nasloniti na drugo stranko, spoštuječo red in zakon in udano z vso dušo prejasni dinastiji Habsburgov.

Kdor noče pripoznati prvega in storiti drugega, temu ni pomoči.“

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубѣху.

Profosor Hovajskij toži v Mosk. Véd. št. 53 t. I., da rusko više činovništvo malo umeje prave ruske koristi in jih ne brani. Gledé nemške kolonizacije pravi, da ta gospoda kaj mirno gledajo njeno silno napredovanje. Ravno tako, da ne umejo braniti ni ruskega obrta, ruskih tvorničarjev. pred zvito, prebrisano tujo konkurencijo, a žalostne nasledke nosil je in nosi le ruski narod. Opomniti mi je tu, da v najviših krogih zorko sledé za vsem tem in da so tudi uže pomogli in pomagajo, da je pa zavednost za narodne koristi v društvu in narodu in posebno med činovništvom v obče res še premalo probujena.

V nekih gubernijah srednje Rusije duhovščina od 1861. leta ni dobivala državne podpore, tako da je bila zavisna le od dohodov za razna duhovna opravila. Po carski volji bode od letosi tudi ta duhovščina dobivala državne podpore.

V časopisu „Русское Обозрѣніе“, Мартъ, toži Vladimirov, da je položaj pravoslavne cerkve v severo-zapadnem kraju jako nepovoljen, a kriva da je ruska neskrbnost in nemarnost, ki mirno dopušča, da se jačajo Poljaki in z njimi seveda tudi katolicizem.

A. Čechov napisal je: „Разказъ неизвѣстнаго челоуѣка“. On tu predstavlja tipe nihilizma, kakor se je bil razvil v življenju in v teoriji ali načelu. Pripoveduje pa tu „načelni“ nihilist, ravno ta neznanec. On je služil lakajem v Petrogradu pri nekem Orlovu, sinu znanega državnika. Služi pa, da bi mogel kaj zvedeti o imenih tega državnika. Ta neznanec je bil anarhist, lotila se ga je pa — jetika, in tu si strastno želi navadnega mirnega življenja, in celo življenje okolo njega in po svetu kaže se mu v drugi luči

nego preje. Mladi Orlov pa ni v zvezi z očetom, in tako neznanec lakaj ne more zvedeti tega, česar želi. Za to opazuje svojega mladega gospodarja in on, načelni nihilist, vidi nihilista v življenju. Orlov ima mladega prijatelja Dekarskega, jako vplivnega človeka. Njemu je vera potrebna le za ljudstvo. Za se pa išče jedino le koristi. Ljubezen in zakon mu nista sveta. Oni lakej, načelni nihilist, gleda dalje od te sebičnosti, vidi ruski narod in njegove nade ter se oživlja sam in pričakuje od naroda in njegovih dobrih lastnosti boljše bodočnosti.

4. (16.) aprila praznovali so 130-letnico v spomin osnoveatelja ruskega gledališča in prvega igralca F. G. Volkova. Ta dan je namreč prešlo 130 let, odkar je Volkov umrl. Uže njegovi sovremeniki so cenili pomen tega moža, ki je v kratkem času dosegel velike vspehe, a prerano umrl v cvetu let. Rodil se je v Kostromi, in ko je po očuhu podedoval precej premoženja, osnoval je v Jaroslavu svoje gledališče. Bil je namreč prej v Petrogradu, videl italijanske in nemške igralce ter se strastno privezal gledališču. Carica Jelisaveta Petrovna poklicala je njega in vse igralno osobje v Petrograd, in 30. avgusta 1756. bil je izdan ukaz o ustroju ruskega gledališča. Volkov je bil tu prvi igralec, redatelj in duša vsemu: sam je pisal igre, igral in vodil predstave. Prevedel in sam napisal je vsega okolo 15 iger. Uže tedaj je Volkov, kakor pravi ruski človek, visoko cenil pesniško resničnost v igrah in v igranju. Se ve, da ta umetniška resničnost Volkova je bila le zrno, iz katerega so po tem daroviti ruski pisatelji in igralci razvili široko razraslo se in še vedno razvijajoče se drevo ruske dramatiške umetnosti.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

„**Marija Terezija**“ se imenuje velika, največa ladija c. in kr. vojne mornarice, katero so 29. aprila t. l. pri Trstu „porinuli“ ali izpustili v morje. Prisostvovala sta svečanosti oba brata cesarjeva nadvojvoda Karol Ludovik in Ludovik Viktor, nadvojvodinji Marija Terezija in Štefanija. Cesar je čestital admiralu Sternecku radi srečnega porinutja.

„Naša Sloga“ pristavlja: „O samom činu i ob ostalih svečanostih ne možemo potanje izviestiti, jer nismo ništa ni čuli ni vidili, pošto bijasmo kao i tri naša slovenska druga od svih svečanostih izključeni“.

Tržaške volitve se pričnejo z dnem 29. maja. Utok ali rekurz mestne delegacije zastran reklamacij je notranje ministerstvo odbilo; delegacija namerja obrniti se do najvišega in upravnega sodišča, sedaj pa je morala reklamacije izročiti namestništvu. To torej reši te reklamacije ugodno ali neugodno. — V okolici so imeli nadalje na raznih krajih volilne shode, in tu se je pokazalo, da se narod še povoljno zaveda in oživlja, in da se morda stvari, ki so za jednega zastopnika še neugodne, zboljšajo in poravnajo še v pravi čas. — V Trstu samem pa se nekako dela vse tajno v nasprotnih taborih, in okolo Slovencev le lažijo, da bi zasledili, kaj prav za prav mislijo oni. Slovenci nadalje opazujejo vedenje pri tako zvanih konservativcih in liberalcih. Značilni so za ta del so vsi listi, tudi ti, kateri so podpirani od vlade. Tukaj ponavljamo, da vodje slovenskega življa poznajo svoje stališče in zato mirno čakajo razvoja ob teh volitvah. Kdor bi jih hotel prezirati ali pa strašiti, motil bi se; kajti več morejo škodovati drugi sebi, nego tukajšnjim Slovanom. Kar je bilo doslej nenaravno, umetno in pesek višim in nižim v oči, tega ti Slovani ne bodo podpirali več. Mi govorimo tu nekako enigmatički ali v ugankah; no tukaj kaj takega dobro umejo Slovani in Neslovani; pozneje bode možno govoriti jasneje. Slovani niso obupali doslej, a jim je sedaj in v bodoče tega še manj potreba. Pogumno in odločno naj delujejo dalje; pravo in zakoni so njih opora.

Trst. Zaradi demonstracij v Tržaškem gledališču je bilo obsojenih nekaj ital. mladeničev, z večine dijakov, na malodnevni zapor, oziroma na denarno globo. Nekaj so jih celo odpustili iz šolskih zavodov in kaznovali celo s tem, da ne smejo obiskovati več nobene avstrijske srednje šole. Srednješolcem so prepovedali po ministerskem ukazu, da ne smejo nositi marjetic v suknji, ne obiskovati sodiščnih dvoran in sej mestnega sveta. Skušnja je prisilila do teh ukrepov, in dozoreli „otroci“ bodo prisiljeni iskati za svoje „nedolžne“ namere drugovrstnih pomočnikov pri svojih bolj, nego zaresnih burkah v Trstu.

Gorica. Pol. društvo goriških Slovencev si je za potrebe sezidalo svoje šolsko poslopje, katero sta 1. maja blagoslovila dr. Ant. in Simon Gregorčič. Poslopje šteje 6 sob, od teh so 4 odločene šoli, 2 pa zabavišču. Otrók je okoli 350, kateri vsi bi bili drugače prisiljeni obiskovati ital. šole. Po vsej mali Goriški leto za letom nabirajo doneske, da morejo v Gorici vzdrževati nekaj razredov neposredno na stroške slovenskega naseljenja.

V Solkanu je pri obnovljenih dopolnilnih obč. volitvah zmagala narodna stranka nad italijansko; ravno zaradi tega, da je sedaj poštovati uže ital. vpliv v okolici Goriški, postaje vedenje slovenskih občin, kakoršne so Solkan, Podgora, oziroma tudi Ločnik, važno, važneje, nego bi bilo v pogledu

na skupnost pri normalnih ali zdravih političkih razmerah. Pojedini kmetje in občani niti sanjajo ne, kakó koristno ali pa škodljivo je njih javno gibanje v takih občinah. Grof Alfred Coronini, grof Žiga Attems in Lanthieri i. dr., ki so prišli osebno na volišče v Solkanu, so pa spoznali to važnost, in je grof Lanthieri povdarjal naravnost, da tu gre za interese ože in širše domovine, t. j. za interese slovenskega naroda in države. In taka je povsod po Primorskem, kjer se je boriti slovenskemu življu z italijanskim.

V Gorici so bile zanimive pravde pred porotnimi sodnijami, pred vsem tožba proti uredniku „Soče“, kateri si je bil izbral zagovornika drž. poslanca dr. Laginja. Ta je videl, kakó se vrše pravde tudi v Gorici; videl je, da med porotniki je večina takih, ki ne znajo slovenskega jezika, in da je treba tu v obče rabiti tolmače za slovenske zatožence. Urednik „Soče“ je obsojen na denarno globo, a dr. Laginja je vložil zanj pritožbo ničnosti. Ta pravda, huda za urednika A. Gabrščka, utegne imeti za narodno stvar dobre posledice. To razumevajo rodoljubi; zato pomagajo pravnne stroške (okoli 800 gl.) pokriti. Posebna knjižica bode natančneje poročala o tej in še 2 drugih pravih v Gorici.

Gimnazija v Kranju, katero je bil sedanji naučni minister bar. Gautsch pred leti odpravil poleg mnogo drugih, sosebno čeških, najbrže zopet oživi in se izpremeni celó v višo, ako dovoli mesto Kranjsko 40.000 gl. prispevka, ter se zaveže doprinarjati za vzdrževanje zavoda po 2000 gl. na leto. Nadejati se je, da se na to stran premagajo zavire.

„**Dramatično Društvo**“ v Ljubljani je imelo 29. aprila t. l. letošnji občni zbor. Predsednik g. dr. Iv. Tavčar kaže, da je društvo lepo napredovalo tudi lani. Slovenske predstave v gledališču so zlasti v drugi polovici sezone zadovoljevale občinstvo. Zasluga, da vspeva društvo, gre podpornikom, sosebno deželi kranjski in Ljubljani, potem neutrudni intendanciji in vsem izvršujočim članom.

Tajnik Trstenjak prečita obširno poročilo, po katerem je posneti naslednje: Na poslednjem občnem zboru voljeni odbor se je razdelil v 2 odseka: v intendancijo in v igralni odsek, katera sta reševala gledališke stvari. Odbor je izposloval, da se je začetkom minule sezone otvorilo novo gledališče s slovensko predstavo, in to z „Veroniko Deseniško“. Sezona, v kateri se je z večine igralo po 2krat na teden, končala se je dne 9. aprila t. l. Društvo je v tej dobi priredilo 50 predstav in 1 koncert (Ondričkov). Dramatičnih predstav je bilo 32, opernih pa 18. Skupnih se je uprizorilo 27 večaktnih in 9 jednoaktnih iger. Od teh večaktnih dram jih spada v nemško književnost 14, v francosko 7, v slovansko 5; od jednoaktnih pa 6 v slovansko, 2 v nemško in 1 v francosko književnost. Izvirni noviteti ste se uprizorili dve: Jurčič-Borštnikova „Veronika Deseniška“ in pa dr. Jos. Vošnjaka „Lepa Vida“. V prošli sezoni se je pela v prvič slovenska opera „Teharski plemiči“, katero je zložil dr. B. Ipavic. Vspeh te opere, kakor znano, je bil na vse strani povoljen. Skladatelj je prepustil to svoje delo „Dram. društvu“, katero ga je v pogledu na obče njegove zasluge kot skladatelja izvolilo svojim častnim članom.

Odbor je z velikim trudom dosegel pri dež. odboru po 1 predstavo več na mesec. G. Iv. Hribar nasvetuje, naj se odbor v bodoče obrne naravnost na dež. zbor in naj prosi, da se v sezoni 1894/95 dovoli po troje slovenskih predstav na teden. G. Gust. Pirc želi, da se angažuje več pevskih

sil, zlasti g. Josip Nolti, priporoča tudi, naj bi se osnovalo posebno društvo za nabiranje dobrovoljnih doneskov. Dr. vit. Bleiweis dodaja temu nasvetu, naj bi se prosila dež. odbor in mestni zastop Ljubljanski za povišanje dosedanjih podpor. Režiserju Boršniku in gospe Boršnikovi, kakor prof. Gerbiču izreče zbor zahvalo na njih delovanju. — Društvo je imelo 40.000 gld. prometa, zbor sklene, da se najme za manipulacijska dela posebna moč. G. dr. Triller predlaga, naj se čez poletje zopet oživi lani zaspavša dramatična šola, in naj se za to pridobi operni pevec g. Nolti. G. notar Gogola pa želi, da bi se čez poletje vadile tudi operne sile. Zbor sprejme vse nasovetovane predloge. Potem se je pri volitvi odbora oddalo 47 glasov, in so voljeni predsednikom dr. I. Tavčar, odborniki pa: dr. vit. Bleiweis, dr. Krisper, dr. Supan, dr. Stare, ravnatelj Šubic, tajnik Pirce, Drenik in Hubad. Odbor je pa volil izmed sebe dr. vit. Bleiweisa podpredsednikom, Gust. Pirca tajnikom in dr. V. Supana tajnikom.

„Glasbeni dom“ je sklenila „Glasbena Matica“ v Ljubljani sezidati si; hišo si je uže kupila, sedaj pa doneske nabira, da bi si dom uredila po svojih potrebah. Nekateri rodoljubi so jej uže podarili več zneske.

„Narodna Tiskarna“ v Ljubljani je imela 30. aprila t. l. občni zbor. Poleti 1892 se je preselila v prikladniše prostore (na Kongresnem trgu). „Slovenski Narod“ se vedno bolj širi, lani se je naročnina povišala za 503 gld 77 kr., kljubu temu da se strastno agituje proti listu od takozvane konservativne strani. Listu pa niso mogli oblike še povečati, ker prinaša prilogo, namreč širšim krogom namenjenega „Rodoljuba“. Lani je upravni odbor izvolil jednoglasno dr. Ivana Tavčarja predsednikom, g. Fr. Hrena pa podpredsednikom. Namesto dr. Majarona in Fr. Tekavčica, ki sta se preselila iz Ljubljane, sta bila sedaj voljena v upravni odbor dež. posl. g. Ivan Hribar in pa notar Gogola. Društvena bilanca je bila ugodna. Dohodki znašajo: aktiva 37.141 gld. 11 kr., pasiva pa 35.112 gld. 31 kr. ali 2028 gld. 80 kr. čistega dobička. Rezervni fond znaša 6.331 gld. 10 kr., specialna rezerva pa 51 gld. 20 kr. Med dohodki je vpisano 13.494 gld. 96 kr. naročnine. Dividenda znaša 3 gld. Iz preneska za bodoče leto se je odmerilo 100 gld. družbi sv. Cirila in Metoda, in je s tem postala tiskarna pokroviteljica te družbe. Zbor je izrekel zahvalo upravnemu odboru, posebnost pa njegovemu predsedniku. G. A. Trstenjak je pri raznih nasvetih priporočal med drugim to, da bi „Sl. Narod“ še bolj bavil se s slovanskimi zadevami, in g. Iv. Hribar je temu pritrdil. Poslednji je nasetoval, naj bi „Lj. Zvon“ prinašal tudi ilustracije in slike domačih krajev itd. Dr. Štor želi v soglasju z mnogimi drugimi, naj bi se „Sl. Narodu“ povečala oblika. Nasveti so se odobrili, in odbor jih bode uvaževal, kolikor bode možno.

O raziskovanju slovanske zgodovine v Rimu.

Prof. S. Rutar, ki biva v svojih studijah sedaj v Rimu, poroča v 2. seš. „Izv. Muz. dr.“ tudi naslednje: Avstrijski zavod za zgodovinsko raziskovanje pod vodstvom dvorskega svetnika Sickelna preiskuje pridno vatikanski arhiv in nabira gradivo za zgodovino tridentinskega zbora. Otec Evsebij Fermentzin, Hrvat, preiskuje razmere južnih Slovanov nasproti papeški stolici v XV. stoletju. — Vrli starina Crnčič nadaljuje svoja raziskovanja gledé zgodovine svetojeronimskega gostinca za južne Slovane v Rimu in zbira nove dokaze, kakó so Slovence izključili od dobrot tega zavoda (Glej „Sl. Svet.“ l. 1890); spis se ob kratkem razglasi v zagrebških „Starinah“. Našel je listino, s katero je poslal kardinal Stechetius l. 1651. dva duhovnika tega zavoda, da sta šla

pobirat radovoljnih doneskov po slovenskih in hrvaških deželah. Ko so pozneje hoteli dokazati, da svetojeronimski gostinjec ni za Slovence, „ki so pod cesarjem“, izbrisali so ime „Istria“ na listini in izpremenili v „Bosnia“(!), Carniola pa v „Sclavonia“. Ohranil se je tudi zapisnik, koliko so nabiralci dobili iz vsake županije...

† Josip Cimperman, slovenski pesnik in pisatelj, rojen 19. febr. 1847 v Ljubljani, je ondi umrl 5. maja t. l. Ohromel je v 13. letu življenja in odtlej se ni mogel sam premakniti več. Začetne nauke, ki si je dotlej pridobil v šoli, nadaljeval pa je v smislu gimnazijskih nauk z bratom, rano umrlim pesnikom Franom, potem pa s prijateljem Gornikom, s katerim se je priučil slovanskim in modernim jezikom. Takó oborožen je začel priobčevati svoje pesniške proizvode po slovenskih časopisih, posebnost Dunajskem in potem „Ljublj. Zvonu“. Stritar in Levstik sta vplivala nanj; leta 1869 in potem 1888 je izdal posebe svoje pesmi. Mnogo krepkih poleg otožnih mislij je v jednatem slogu njegovih različnih pesniških proizvodov. Pri vsej veliki nesreči je kazal krepko voljo in je možato prenašal breme življenja. S korekturami so mu dajali skromnega zaslužka; s tem in malimi podporicami se je živil. Mecenata ni bilo, ki bi ga bil podpiral. On ostane tipiški zgled trpina med slovanskimi književniki; želeli je, da bi večega mučeništva ne prestajal noben naslednik. Vsmiljenje in občudovanje je vzbujal v vseh, ki so občevali z njim. Najlepši spomenik si je sam postavil v slovanski književnosti. Ljubljana mu je izkazala zadnjo čast kljub slabemu vremenu 7. t. m. z obilo udeležbo, posebnost domačih društev, katera so mu zapela nagrobnico. Večen mu spomin!

b) ostali slovanski svet.

Cesar Fran Josip ni bil pol leta v Budapešti; sedaj se je ondi mudil več dnij. Madjarskim šovinistom je predlo po glavi zastran neobičajno dolge odsotnosti cesarjeve. Vesti niso imeli čiste, a židovska glasila so se vedla takó, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo lanske jeseni.

Delegacije so sklicane v 25. dan maja na Dunaj; 27. maja jih cesar sprejme.

Madjarska vlada je predložila raznotere cerkvene predloge, a opozicija bode odločno nasprotna posebnost v zbornici magnatov.

V češkem deželnem zboru je najvažnejše to, da se je predlog dr. Jul. Gregra o adresi izročil v pretresanje posebni komisiji; glasovali so zato Mladočehi, Staročehi in konservativni veleposestniki. Poslednji so vsaj nekoliko popravili si stališče nasproti češkemu narodu, katerega je zbolelo do dna srca, da se je plemstvo začelo nekako kujati, podpirati izvršenje punktacij ter takó ločiti se od staročeskimi zaveznikov. Razni členi tega plemstva izjavili so tako politiško modrost, da so zasekli hude rane narodu.

O drugih dež. zbora sporočimo v bodoče, kar bode važnega.

Nemškonacijonalno demonstracijo na Dunaju so provzročili nemški dijaki v Josefstadtskem gledališču zaradi tega, ker se je predstavljala ondi češka gledališčna igra. Še rector magnificus vseučilišča je moral nestrpneže grajati. To je Schönererjanski antisemitizem, obrnen tudi proti Slovanom.

Biskup Strosmajer je na čestitko članov nezavisnega hrvatsko-slovenskega državnozbornskega kluba odgovoril z lastnoročnim pismom na roke zastopnika Biankinija, v katerim pravi med drugim: Bog i Vas i sve skupa blagoslovio i svakim darom Svoje svete milosti vazda obasuo! *Vaš rad*

i Vaš pravac u velike odobravam i blagoslivljam. — Zdravlje mi nije najbolje. Molim Vas, molite se za me Boga, da me još koje vrijeme, ako sam svetoj crkvi božjoj i dobromu našem hrvatskomu narodu koristan, uzdrži. Sto put Vas blagoslivljam i ostajem vazda Vaš štovatelj i prijatelj*.

„Obćinsko kazalište u Splitu“ se je slovesno otvorilo 6. maja t. l., v dan sv. Dujma, pokrovitelja mesta. Kazalište, sezidano in prirejeno po domačih in ital. umetnikovih, je vstvarjeno po vkusu modernem in najnovejših zahtevah. Došli so igralci iz Zagreba, ki bodo predstavljali hrvatsko dramo. Razposlal se je krasno olepšan „program za saisonu otvorenja 1893“, na katerem je zabeleženih 34 komadov, med temi 9 izvornih hrvatskih, in to Demetrova „Teuta“, Tomićev „Barun Franjo Trenk“, Bogovičev „Stjepan kralj bosanski“, Derenčinovi „Tri braka“, „Sliepčeva žena“ in „Primadona“, Kumičičeve „Sestre“, Vojnovičeva „Psyche“, ter „U dobar čas“ A. Fijana in M. Dimitrijevića. Prvi večer so predstavljali „Teuta“, v ponedeljek je bil Ondričkov koncert, itd. Splitski „Narod“ je v dan otvorenja prišel v praznični obleki, slaveč ta praznik drugega mesta hrvatskega, probujenega sešobno od l. 1875. Hrvatski listi v člankih in obširnih poročilih kažejo na važnost Splitskega gledališča, in od vseh strani so došli pozdravi ob otvoritvi. Gostje iz vse Dalmacije, iz Bosne in Hercegovine in od drugod. Tudi Slovenci radostno pozdravljajo novi korak h kulturnemu napredku hrvatskega naroda; naj bi se obilo izpolnile želje, ki se stavljajo v novo kazališče.

Radoslav Lopašić, iskren rodoljub in prvih zgodovinarjev hrvatskih, dopisujoči član „Jugoslavanske akademije“, podpredsednik „Matice Hrvatske“, porodivši se l. 1835 v Karlovcu, umrl je v Zagrebu 25. aprila t. l. Odlikoval se je v javnem življenju kot narodni politik, pozneje pa je posvetil vse svoje sile raziskovanju hrvatske prošlosti, in je to delovanje važno tudi za zgodovino Slovencev. Zbiral je pa gradivo za svoje uže priobčene spise in ostale rokopise tudi v Ljubljani, Gradcu, Beču. Največe njegovo delo je: *Acta historiam Confinii militaris croatici illustrantia* v 3 zvezkih od l. 1479-1730. Omenjamo še v „Starinah“: Prilozi iz *štajerskih* arhiva za historiju hrvatsku XVI i XVII v knj. XVII XIX in XXXI, potem „Popis frankopanskih listina“ Starine XXV., „Spomenici o Slavoniji u tursko-doba“, „Hrvatska straža u Draždjanima“. Sedaj je spisoval: „Hrvatski urbari“, pisani hrvatskim jezikom, in je obžaloval, da jih ni mogel izvršiti. Poprej je spisal „Karlovac grad“, katero mesto ima vsled tega najlepše napisano zgodovino med hrvatskimi mesti. Akademija je priobčila največ njegovih del, potem „Matica Hrv.“ Lopašić si je pridobil s svojimi učenimi deli stalnih velikih zaslug za hrv. narod, a posredno za Slovanstvo v obče.

Mirko Bogović, hrv. pesnik, znamenita oseba iz ilirske dobe, rodivši se v Varaždinu, l. 1816, umrl je 4. t. m. v Zagrebu. Spisal je med drugim drame: „Stjepan poslednji kralj bosanski“, potem „Frankopan“ in „Matija Gubec, kralj seljački“. „Vienac“ pravi o poslednji: „Ova potonja drama pripada medju najbolja dramska djela hrvatska, a bit će jamčeno i najuspjelije djelo pjesnikovo“.

Iz posebnega, nam došlega poročila naj sledi še to. Število starih ilirov se vse bolj zmanjšuje. Pred kratkem umrl je nekdanji glasoviti ilir Ljudovik Farkaš Vukotinić, kateri je na žalost pozneje stopil med stranko madjarsko in od onega časa skoro popolnoma nehal delovati na književnem polju in dne 4. majnika pobrala je smrt zopet drugega slavnega ilira Mirka Bogovića, kateri je nekdanji, posebno pa za absolutizma mnogo pretrpel za narodne svetinje, ali na žalost

tudi on je stopil k onoj stranki, ki misli, da Hrvatska brez Madjarske ne more obstati. Nadalje napisal je leta 1861: *Politische Rückblicke in Bezug auf Croatien, Zur bosnischen Frage* in dr. Za absolutizma izdaval je politiški list „Domo-bran“, kateri so mu takoj prepovedali, in pozneje je urejeval glasoviti beletristiški list „Neven“. Sploh s svojim književnim delovanjem zaslužil je, da se ga hvaležno spominjamo.

Gunduličev spomenik v Dubrovniku se odkrije 26. junija t. l. ob 10 uri zjutraj. Odbor, ki je razposlal vabilo v latinici in cirilici, pravi: Ovijem se načinom tara glasu narod, da svaki naš rodoljub bez razlike plemena pohrli u Dubrovnik na poklon Gundulićevoj sjeni, da se svi u bracko kolo okupimo oko ovog spomenika, koji zajednički podigosmo*. Kakor pišejo dalm. listi, je odbor določil ta dan, da ustreže vladnim krogom, da se s tem zapreči prisostvovanje vseučiliščnikov.

Pl. Giers, ruski minister zunanjih del, zdravil se je, kakor znano, dalje časa na jugu; sedaj se je vrnil preko Dunaja. Tu ga je obiskal naš zunanji minister grof Kalnoky in sam naš cesar. To je dalo povod različnim razgovorom in zaključkom. Odgovarjali so sicer, da cesar Fran Josip je posetil pl. Giersa le zaradi vlnudnosti, ker je še slaboten, z druge strani pa celó prvi zagovorniki trozveze tolmačijo ta dogodek kot politiški važen in kot tak, ki kaže na poboljšanje odnošajev med Rusijo in Avstro-Ogersko. Menijo tudi, da je hotela naša diplomacija pojasniti svoje stališče nasproti Bolgariji, in da je bilo to potrebno, ko je naš cesar malo dni poprej sprejel v avdijenciji najprej Koburžana, potem pa kot zasebnika Stambulova.

Jubilej. Slavjanskeje blagotvoriteljno Obščestvo v Petrogradu se pripravlja k slovesnemu praznovanju *petindvajsetletnice* svojega obstanka. Slavnost se bode vršila v dan spomina svv. prvoučiteljev slovanskih Cirila in Metodija, 11. (23.) maja. V isti dan bode tudi občni zbor, katerega udeležiti se so povabljeni: profesorja K. N. Bustužev-Rjumin in V. I. Lamanskij, pesnika Ia P. Polonskij in A. N. Majkov in mnogi členi s predsednikom gr. N. P. Ignatjevim na čelu Iz Moskve, Kijeva in Odese dojdejo deputacije. Za to slavnost se zberejo in natisnejo zapisniki vseh običih zborovanj izza poslednjih 10 let; kot nadaljevanje izdanega letopisa prvih 15 let. sestavlja se in tiska zgodovinski ocrk delovanja društva za četrt veka; tiskajo se tudi portreti v foto-gravurah uradnih oseb, ki so služile za te dobe Obščestvu, in naposled se izgotavljajo tudi broneni „памятники“ (spomini) z napisom: „11-20 мая 1893“.

Bolgarsko. Volitve v Veliko sobranje so se izvršile popolnoma v smislu Stambulovem; kjer je sila, ni drugače pričakovati, in sedaj isto sobranje tudi predružači ustavo v smislu, da ne bode treba sinu Koburžanovemu sprejeti pravoslavja. Stambula podpirajoči židovski in madjarski listi slepijo tudi sedaj evropsko občinstvo, češ, ker so se izvršile volitve v soglasju z vlado, je ves narod za to vlado, in da narod daje pravec vladi, ne pa narobe. Takó prekopicuje stvari „Pester Lloyd“. — Koburžan se je po poroki mudil v sredozemskem morju, misleč, da obišče sultana, a ta poštevta druge činitelje bolj, nego njegovo važnost, in ga noče sprejeti. Vsled tega jo je krenil princ preko Avstro-Ogerske na Bolgarsko.

Bolgarski „Državen Věstnik“ poroča med drugim Čitati in pisati v Bolgarski jih zna samo 11½%. Na 100 prebivalcev pride 37 kmetov, vendar nimajo ti niti jednega gospodarskega časopisa, in dobra polovina zemlje ostaje pust, neobdelana. Gledé na obrt je jedino 6 tovaren za sukno v Slivni, nekoliko zavodov za vrvice na turško obleko, strugalnica v Rodopu, rokodelske šole in Ruščuški arsenal, v

katerem dela nekoliko sto ljudij. Trgovina je v tujih rokah, sosebno Grkov, Židov in Romuncev. Uvoznja je večja nego izvoznja, in to na korist Avstro-Ogerske. —

Najboljši bolgarki pisatelji, kakor pripominja „Svet“, namreč: Vazov (pesnik), Slavejkov (pesnik), Drinov (jezikoslovec), Babčev, Madžarov, Milarov (nedavno obešeni), Michalovskij, mlajši metropolit Kliment Sarafov ali publicisti Karavelov, Slavejkov ml., Rodoslavov, Danev a Francja pripadajo brezizjemno k opoziciji sedanje bolgarske vlade. Ministerstvo se zares „odlikuje“. Živkov, naučni minister, je brez vsake izomike, minister pravosodja Slavkov je romunski lekarnik in *Stambulov*, pobegši teolog. „Najboljši žurnalist“ bolgarski je židovski falzifikator Jakobson, sotrudnik uradne „Svobode“, Petkov, urednik „Svobode“, se je učil v Rusiji.

Črna Gora. „Glas Crnogorca“ opisuje simpatički sprejem prestolonaslednika Danila v Rimu pri kraljevi rodbini, ital. narodu in Vatikanu. Prijateljske razmere se kažejo tudi v tem, da je kralj Umberto posebe brzojavno zahvalil se knezu Nikoli, da je poslal sina k njegovi srebrni poroki.

„Ojczyzna sie kurczy“. Domovina se krči Poljakom, specijalno na Poznanjskem. Nemci neprestano pokupujejo posestva od poljskih plemičev. Takó je sedaj kupil Nemec F. Wagner imenje Bronjavi, katero je pripadalo poljskemu magnatu grofu Stanisl. Pljateru, za 950.000 marek; obsežalo je 2068 hekt. V Galiciji dobivajo imenja poljskega plemstva pa Židje v svoje roke. Židje so pospeševali pogin Poljske in to nadaljujejo posebno dandanes; poljsko seljastvo propada, a poljska frakcija, s'epo orožje proti vsemu, kar je slovanskega, se pa zato ne zmeni.

Naseljenje v Prusiji. Berolinska „Statistische Correspondenz“ je priobčila štetje pruskega narodonaseljenja od l. 1890. Po teh številkah je govorilo tedaj v Prusiji nemški: 26.438.070 ljudij (iz teh 18¹/₂ mil. luter. in 7¹/₂ mil. rimokatol. veroizpovedanja); po litovski: 121.345; po poljski: 2.816.657 (255.768 lut., 2.556.763 kat.); po mazurski: 105.753; po kašubski: 55.540; po ruski: 2.523 (551 lut., 1090 kat., drugih krist. 21, Židov 856) itd. „Dziennik Poznanski“ se huduje, da so pruski statistiki Mazure in Kušube ločili od Poljakov po narodnosti. „Галичанинъ“ odgovarja, da gališki Poljaki postopajo jednako, ko delé Ruse na dve narodnosti, in bi bilo Poljake po istem sistemu deliti še na več različnih narodnih oddelkov.

V Chicagu se je otvorila 1. maja največa dosedanja svetovna razstava. Zastopani bodo na njej tudi razni slovanski narodi, in sicer po svojih ameriških naseljencih in po umetnikih, obrtnikih in njih izdelkih iz Evrope. Razstava ima svoje posebnosti, kakoršnih ni imela še nobena izložba.

V Nemčiji se je državni zbor razpustil, ker je znatna večina zavrgla vladno vojaško predlogo o dvoletni službeni dobi in povišanju števila vojakov. Nekaj mesecev je ta predloga vznemirjala ves nemški narod, ker mu grozi z velikimi novimi krvnimi in materijalnimi davki; prišlo je do pogajanj med vlado in pojedinimi strankami, in kancelar grot Caprivi se je uže za izpremenjen načrt jedne stranke udal, ko so v dan odločitve (6. t. m.) odklonili jednoglasno vladno predlogo, po večini pa olajšani načrt. Nič ni pomagalo Capriviju, da je slikal vojno, grozečo od Rusije in Francije, a vidi se, da na odločilnem mestu hočejo doseči to, za kar so se upregli. Zato se je drž. zbor takoj razpustil, in za mesec junij so razpisane nove volitve.

Evropa pa pozorno gleda, kakó se bodo nekako zamotane razmere v Veliki Nemčiji razvijale nadalje. — Še vedno menijo, da cesar Viljem, ki se je 1 uro razgovarjal s papežem v Vatikanu, je govoril tudi o nemških katolikih, o njih glavni

stranki, z namero, da bi iz Vatikana prišel pritisk na to stranko. Z druge strani poročajo tudi to, da je dosegel cesar Viljem posebno nuncijaturo za Berolin. Tudi to bi bili jako pomenljivo, in sicer tudi nasproti Avstro-Ogerski.

KNJIŽEVNOST.

Поэзия доктора Францета Прешерна. В Трсту. Тиском на накладой Доленчеве тискарне 1893. Stranic 32 poleg zavitka s predgovorom in azbuko. Cena 10 kr. S to lično tiskano knjižico je skromni „prepisalec“, ki se noče niti imenovati, izročil Slovencem „prvi“ snopič na kirilico prepisanih Prešernovih poezij, in bode nadaljeval to delo, hitro ko se stroški povrnejo za 1 snopič. Prepis se je zvršil po načelih, po kakoršnih prepisuje Лажурский v „Slov. Svetu“ slovenske tekste iz latinice na kirilico. Prepisalec se obrača k mladini z besedami: „Prebravši v kirilici nekoliko domačih stvari, prinite se jej do dobra še prej, nego v dveh urah. Koristi. od nje dobljene, bodo za našo knjigo neobjetne. Ona pokaže vam namreč pot do vzvišene starslovenske, do bogatonarodne srbske in bolgarske in do še bogatejše, narodne in umetne ruske književnosti. Iz teh neosušivih njihovih studencev črpali boste živo vodo, zaklad za zakladom, osvobodivši se tujega duha, vdolbete se v slovensko knjigo; vi si prisvojite slovensko slovenščino, in naš jezik iz vaših ust: „Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donel“. V nadomeščenje apostrofa je prepisalec stavil *z* za mehkim, *z* pa za trdim soglasnikom. Rodoljubom priporočamo to knjižico, da vsak naroči po več iztisov ter razdeli med temi, katerimi je namenjena na prvem mestu.

Kmetijsko gospodarstvo. Učna knjiga za kmetijske šole, ob jednem priročna knjiga za praktične gospodarje. Spisal Viljem Rohrman, pristav deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu. Celje 1893. I. Tiskal in založil Drag. Hribar. Str. VIII + 130 vel. 8. Cena 50, po pošti 55 kr. Obseza zaglavja: sredstva za kmetovanje, uredba gospodarstva, cenitev gospodarstva, kmetijsko knjigovodstvo, in sicer jednostavno. Knjiga je prirejena za šolo in dom po učnem načrtu nižjih kmetijskih šol. Pridejan je zaglavju „o ležecem premoženju“ tudi kratek pouk o uredbi katastra in zemljiške knjige. Posebne praktične vrednosti in nekako novo bode našim kmetom, ki se niso šolali na kmetijskih šolah, zaglavje o cenitvi gospodarstva in jednostavnega knjigovodstva. Pisatelj niti ne omenja gospodarstvenih knjig, ki jih je izdala družba sv. Mohorja, potem jedne, ki je izšla v Dolencovi tiskarni v Trstu, znamenje, da dosedanje knjige niso ustrezale namenom, za katere je izdelana sedanja knjiga. V njej je opaziti napredek tudi gledé na jezik in tehniške izraze, in je sosebno slog jassen; vendar bi priporočili temu in drugim pisateljem, ki se bavijo z raznimi gospodarskimi strokami, da bi, če ne zaradi stroke same, pa vsaj zaradi tehniških izrazov ozirali se na jednake knjige drugih slovanskih narodov, ker drugače ostanemo le pri besedah, katere rabimo doslej sami, ali pa katere smo skovali neposredno iz nemškega. Kar se dostaje slovničnih oblik, ostaje gosp. Rohrman pri zastarelih: arondirati, parcelirati, kapitalizirati itd.; tu in tam rabi pri *dovršnih* glagolih sestavljeni futur, namesto preproste oblike s sedanjim časom. Sicer so to malenkosti gledé na stvar samo, in mi želimo, da bi se obilo razširila ravno ta čedno tiskana učna knjiga tudi med slovanskimi kmeti.

„Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko“ imajo v 2. sešitku: I. Pečnik. Najnovejše izkopine z Gore pri

Šmariji. — S. Rutar: Nemško-slovenska starinoslovska terminologija. — I. Scheinigg: Slovenska osebna imena v starih listinah. (Dalje). — A. Koblar: Donese k zgodovini pošte na Kranjskem. Isti: Drobtnice iz furlanskih arhivov. (Dalje). — 6. S. Robič: Kranjski mahovi. (Dalje). — Mali zapiski. Letnik stoji 2 gld. Naj bi ga Slovenci obilo podpirali!

Drobne liče. Črty ze vsedného života od Ignáce Herrmanna. Druhe proměněné vydání. Začelo je to delo v elegantni opravi ravno izhajati pri založništvu I. Otty v Praze. Cena sešitu 20 kr. Bistri opazovatelj slika tu bolj zunanje, nego notranje, bolj družbeno, nego psihologiško življenje navadnih, med nami živečih ljudi. To drugo izdanje je bilo potrebno po 4 letih.

Rozhledy socialní, politické a literární, vydáním a redakce I. Pelcla v Chrudimi, seš. 5. Ohsah: Několik myšlenek o českém státním právu. Napsal Al. M. Bělský. — Hrabě Tolstoj. Napsal Ed. Rod, professor na universitě v Ženevě. Přel. G. Dutka. — Moderní názory o normální živě člověka. Dr. M. Musil. — Pojišťování na život. Z E. Ginwilla-Petrovského přeložil Václav Horák. — Literatura. Dra. Durdika Dějepisný nástin filosofie řecké... atd. Časové uvahy: 1. Politika (konfiskovano). 2. Socialní politika. Slovo o našich záložnách. — O dozoru ke škole. Atd. — Ta češki časopis ima temeljite članke in razprave, prištevati ga je k najzaresnejšim svoje vrste. Stoji na leto 4 gld., na 1/4 l. 1 gld.

Археологическія Извѣстія и Замѣтки. Pod tem naslovom začne izhajati nov mesečnik v Moskvi, ki bo dopolnjeval izdanje „Древности“. Urednik mu je izbran A. V. Orešnikov, cena pa mu je 3 rub. ne leto.

Начало Руси по сказаніямъ современниковъ и курганамъ. Вальчинскій О. С. — Петербургъ 1892.

Српске народне pripoviestke slijepla Раде Ранајића. Вијерно поближе и за штампу природно Манојло Б. Кордушан. У Новоме Саду, издавачка књижарница А. Пајевића 1892. С. 50 stotek (helerjev, beličev).

Zur Würdigung der altslovenischen Wenzelslegende u. der Legende vom heil. Prokop. Von Dr. W. Vondrák. — Wien 1892. str. 68 (Sitzungsberichte der kais. Akad. der Wissenschaft, phil.-hist. Cl. Bd. 127. Vondrák presojuje v tem spisu zgodovino kiritometodijskega obreda v Čeah, ko analizuje staroslovensko legendo o sv. Venčeslavu. Sodí, da ta legenda je bila spisana na staroslovenskem jeziku okolo pol. X. veka. No, ko pride v našem listu na vrsto razprava o grško-slovenskem obredu, bode se videlo, kake vire je treba poštovati za sklepanje, kakó se je širila cirilometodijska cerkev med Čehi in drugimi Slovani. Češki „Athenaen“, št. 7 t. l. podaje jedro tu navedenega spisa.

Westfälische Reform. Wochenblatt zur Pflege des Deutschtums und des ehrlichen Geschäftsverkehrs. Organ der antisemitischen Vereine Westfalens u. Rheinlands. Preis pro Quartal 1 Mk. Erscheint wöchentlich. Verlag und Expedition: Paul Schwartz, Dortmund. Malokedaj navajamo mi nemške knjige, še manj pa časopise v književnem oddelku. Da pa priporočamo „Westfälische Reform“ ne le Slovincem, ampak Slovanom v obče, je vzrok to, ker razpravlja ta list židovsko ali hebrejsko ali, kakor pravijo sedaj, antisemitiško vprašanje z znanstvenega, ne pa kakega strankarskega ali drugače omejenega stališča. Mi vsaj posebe poznamo dve glavni osebi, ki posredno ali neposredno vplivati na ta list, in ta

dva avtorja smatramo mi ne le strogima znanstvenikoma ampak tudi poštenjakoma prve vrste, poštenjakoma na znanstvenem polju, kakoršnih ni le med Nemci, ampak med narodi v obče, jako, jako malo.

Slovanom se je oboroževati vedne bolj z znanstvenim orožjem tudi gledé na antisemitizem; kajti judovsko vprašanje ne trka le na vrata drugih narodov, ampak tudi Slovanov, in ruska vlada, ki si daje uže mnogo in prva zaresno opraviti z židovskim vprašanjem, je še le pri začetku svojega postopanja. Tudi bi bili v Rusiji ukrepi nasproti Židovstvu mnogo izdatniši, da bi se bili postavili takoj začetkom na praktične izvide znanstvenega antisemitizma. Antisemitizem avstrijskih nemških antisemitov je pristranski, nepopolen, Schönererjev celó sovražen Slovanom; znanstveni antisemitizem pa, kakoršen se razpravlja v „Westf. Ref.“, je Slov. pravičen in celó pozitivno govori ugodno o Slovanih, specijalno o Rusih. „Westf. Reform“ priporočamo omikanim Slovanom; stoji kakih 70 kr. četrt leta, in je možno naročiti ta list tudi pri naših glavnih poštah; v katalogu poštinih novin ima št. 6881.

Die Ortsnamen am Fichtelgebirge und dessen Vorlanden, 2. Abth.: Slavische Ortsnamen. H. Grandl. Eger. 1892. V tem oddelku razpravlja večji pisatelj nemška krajevna imena slovanskega izvora. Zgledi gora (Görau, Goernitz), slatina (Schlada), koza (Gosel), gvoz (Hvozdaný Wosant, novoč. Bažantov) itd.

Dr. Mahnič.

V II. zvezku letošnjega „Rim. Katolika“, baveč se z mojo malenkostjo, dr. Mahnič popolnoma prezira naloženo mu dolžnost da naj bi opravičil svoje laži, katere sem mu dokazala v 6. števi „Sl. Sveta“ t. l. Dokler tega ne stori, ne bodem odgovarjala na duhovitosti njegovega poslednjega „Listka“, v katerem z jako jasnim, praktičnim zgledom svedoči o visoki in fini estetiki, s katero blažilno presoja novejšo slovensko beletristiko.

V ostalem zahtevam tudi tu jedino še, da popravi svojo opomnjo, kakor da bi bila jaz s podpisom „Marijca“ ali pod kakim drugim imenom doslej pisala v „Vesno“; tega nisem utegnila, a navskrižna Mahničeva načela me niso zavirala pri tem.

Jedino le „Márica“.

Listnica uredništva: — a+a Pula (Istra). Pravo imate kada velete, da je nesmisao pjevati Hrvatu latinski. Istina je, neće da nam dadu, što je naše od starine: ali neka ne zaborave, što je rekao dr. Luginja škofu Flappu. Da ste nam zdravo i sretan! — M. B. v Ljubljani. Kar nam pišete o klerikalizmu, o tem se je uže razpravljalo obilo po narodnih novinah. Kaj hoćete? „Gegen Dummheit kämpfen Götter selbst vergebens“. — „Diogenes“ v Mariboru. Vi nas prašate, ali razpišemo kmalu nov književni natečaj: Najbrže prav kmalu. — S. M. u Zadru. Pravo velite, da je Hrvatom i Slovincem biti složno boj, ako hoće biti „svoji“. Do te smo sloge donekle već došli — napredujmo, kako smo počeli — pak što Bog dade i sreća junačka. Bog i Hrvat-Slovinci! — B. Ž. v Pragi. Vam se čudno zdi, da se naši zastopniki ne drže hrvatsko-slovenskega državnega prava. Nekateri pa so uže uvideli, da brez sloge ni rešitve, in ravno ti sodijo, da nas (sedaj) more složiti v bratski boj le skupno državno pravo. — *Simplicius - Hrvat u Dubrovniku.* Vaši su stihovi liepi, ali nijesu nego stihovi. Da ste nam zdravo! — Nekaterim gospodom v Zagrebu: Pesni, kolikor možno, pridejo v bodoće na vrsto. Hvala lepa!

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.